

**ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ - Γ.Σ.Ε.Ε**

Έργο: «Έρευνα και ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ενσωμάτωση μιας μείζονος κοινωνικά ευάλωτης ομάδας: ψυχολογικό προφίλ/ ψυχοπαθολογία, προφίλ δεξιοτήτων, διάγνωση αναγκών και ανάπτυξη προγραμμάτων για την κατάρτιση-reskilling και την ψυχολογική υποστήριξη προς την επαν-ενσωμάτωση των «νέων ανθρώπων εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (NEETs)» (Πράξη 3757)

EEA GRANTS/ GR07- 3757

Υποέργο 1: Αυτεπιστασία ΚΑΝΕΠ/ ΓΣΕΕ

Παραδοτέο

Π.4.1. Report ευρημάτων ημι-δομημένων συνεντεύξεων (Report on semi-structured interviews' findings)

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ**

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

REPORT – ΗΜΙΔΟΜΗΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Το ερωτηματολόγιο της ημι-δομημένης συνέντευξης αποτελείται από 6 μέρη με συνολικά 81 ερωτήσεις. Η συγκεκριμένη ανάλυση παρουσιάζει τα δεδομένα που προκύπτουν από τις απαντήσεις όσων συμμετείχαν στην ποιοτική διερεύνηση στους παρακάτω άξονες:

- A. Εισαγωγικές Επισημάνσεις
- B. Δημογραφικά & Κοινωνικά Χαρακτηριστικά (ερώτ.1-8)
- Γ. Επίσημο Εκπαιδευτικό Σύστημα και Δεξιότητες (ερώτ.9-28)
- Δ. Απασχόληση και Δεξιότητες (ερώτ.29-59)
- E. Κατάρτιση και Δεξιότητες (ερώτ.60-75)
- ΣΤ. Καταληκτικά (ερώτ.76-81)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ανάλυση των ευρημάτων των ημιδομημένης συνέντευξης και η πίνακες συχνοτήτων ανά ερώτημα. Ακολουθούν γενικά συμπεράσματα.

A. Εισαγωγικές Επισημάνσεις

Στο μέρος αυτό ευχαριστούμε τους ερωτώμενους για τη συμμετοχή τους στην έρευνα και τους διαβεβαιώνουμε ότι θα διασφαλιστεί η ανωνυμία τους.

B. Δημογραφικά & Κοινωνικά Χαρακτηριστικά

Ανάλυση (ερωτ.1-8)

Ο αριθμός των ερωτώμενων είναι 82 άτομα. Ως προς το μέρος του ερωτηματολογίου που αφορά τα **Δημογραφικά & Κοινωνικά Χαρακτηριστικά** (ερώτ.1-8) προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (57%) είναι γυναίκες, στο δείγμα κυριαρχεί η ηλικία των 22-24 ετών, οι ερωτώμενοι συνήθως έχουν τελειώσει Λύκειο (36.6%) ή ΑΕΙ (40.8%), στο μεγαλύτερό τους ποσοστό (52.4%) απέχουν από την εκπαίδευση γύρω στα

δύο ως τέσσερα χρόνια, [το 47.9% απέχει από την εκπαίδευση 0-2 χρόνια ζουν κυρίως σε αστικό κέντρο (78.9%) και λιγότεροι σε κωμόπολη (16.9%)], μένουν κατά κανόνα με τους γονείς τους (85.9%) και είναι άγαμοι (94.4%) με πολύ χαμηλό εισόδημα (το 25.4% έχει μηδενικό εισόδημα το 12.7% 600-1000 Ε και ένα 39.4% έχει εισόδημα πάνω από 1000 Ε). Το προφίλ των ερωτωμένων αντιστοιχεί σε αυτό άλλων ελληνικών και ξένων ερευνών που δείχνουν ότι τα χαρακτηριστικά των ΝΕΕΤΣ είναι συνήθως αυτά νέων ανθρώπων που ζουν σε αστικά κέντρα έχουν κατά κανόνα περιορισμένη εκπαίδευση και χαμηλό οικογενειακό εισόδημα που δεν τους επιτρέπει επ' ουδενί να αποκτήσουν αυτονομία και ανεξαρτησία και βέβαια τόσο για λόγους ηλικίας όσο και εξαιτίας της κοινωνικοοικονομικής τους θέσης δε σκέφτονται το γάμο.

Πίνακες Συχνοτήτων (ερωτ. 1-8)

ΕΡΩΤΗΣΗ 1. Φύλο

1. Άνδρας
2. Γυναίκα

ΦΥΛΟ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	30	42,3	42,3	42,3
2	41	57,7	57,7	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 1: Άντρας:1, Γυναίκα:2

ΕΡΩΤΗΣΗ 2. Πόσο χρονών είστε;

ΗΛΙΚΙΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3	1	1,4	1,4	1,4
4	8	11,3	11,3	12,7
5	5	7,0	7,0	19,7
6	5	7,0	7,0	26,8
7	7	9,9	9,9	36,6
8	22	31,0	31,0	67,6
9	23	32,4	32,4	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 2: 1=16 ετών, 2=17 ετών, 3=18 ετών κλπ

ΕΡΩΤΗΣΗ 3. Έως ποια εκπαιδευτική βαθμίδα έχετε φοιτήσει και έχετε ολοκληρώσει τις σπουδές σας;

1. Δημοτικό
2. Γυμνάσιο

3. Λύκειο (Γενικό, Επαγγελματικό, Τεχνικό)
4. ΙΕΚ
5. ΑΕΙ
6. ΤΕΙ
7. Μεταπτυχιακό

ΕΚΠ/ΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2	4	5,6	5,6	5,6
3	26	36,6	36,6	42,3
4	8	11,3	11,3	53,5
5	29	40,8	40,8	94,4
6	1	1,4	1,4	95,8
7	3	4,2	4,2	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 3: 1=Δημοτικό, 2=Γυμνάσιο, 3=Λύκειο κτλ

4. Πόσο καιρό (έτη) απέχετε από την εκπαίδευση;..... ..

ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟΧΗΣ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	34	47,9	47,9	47,9
2	36	50,7	50,7	98,6
5	1	1,4	1,4	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 4: 1=0-2 έτη, 2=2 και άνω

5. Ζείτε σε: 1. Πόλη , 2. Κωμόπολη, 3. Χωριό

ΚΑΤΟΙΚΟΣ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	56	78,9	78,9	78,9
2	3	4,2	4,2	83,1
3	12	16,9	16,9	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 5: 1=πόλη, 2=χωριό, 3=κωμόπολη

6. Μένετε μόνος/η σας ή με τους γονείς σας;

ΔΙΑΜΟΝΗ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	10	14,1	14,1	14,1
2	61	85,9	85,9	100,0

Total	71	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

Ερώτηση 6: 1=μόνος, 2= με γονείς

7. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

ΟΙΚ.ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	67	94,4	98,5	98,5
2	1	1,4	1,5	100,0
Total	68	95,8	100,0	
Missing System	3	4,2		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 7: 1=άγαμος, 2=έγγαμος

8. Ποιο είναι, περίπου, το μηνιαίο οικογενειακό σας εισόδημα;

ΕΙΣΟΔΗΜΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	18	25,4	27,3	27,3
2	7	9,9	10,6	37,9
3	9	12,7	13,6	51,5
4	28	39,4	42,4	93,9
5	4	5,6	6,1	100,0
Total	66	93,0	100,0	
Missing System	5	7,0		
Total	71	100,0		

Γ. Επίσημο Εκπαιδευτικό Σύστημα και Δεξιότητες

Ανάλυση (ερώτ.9-28)

Ως προς το μέρος του ερωτηματολογίου που αφορά το **Επίσημο Εκπαιδευτικό Σύστημα και Δεξιότητες** (ερώτ.9-28) προκύπτει ότι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι πολύ χαμηλή. Χαρακτηρίζουν το εκπαιδευτικό σύστημα μέτριο με πολλές ελλείψεις ως προς το προσωπικό, την υλικοτεχνική υποδομή, αναποτελεσματικό, ανεπαρκές, χωρίς διευκολύνσεις και ευκαιρίες για όλα τα κοινωνικά στρώματα και γενικά δε θεωρούν χρήσιμες τις γνώσεις που τους προσφέρει.

Η εκπαίδευση είναι δωρεάν, αλλά χωρίς την απαραίτητη σύνδεση της ανώτατης εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα την αυξανόμενη ανεργία. Γίνεται επισήμανση της καθυστέρησης πιστοποίησης ειδικοτήτων για τους αποφοίτους των ΙΕΚ. Υποστηρίζουν ότι αυτό που χρειάζεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι ένας εκσυγχρονισμός, ο οποίος θα προκύπτει κυρίως μέσα από τη διάγνωση των δικών του αναγκών και όχι με την υιοθέτηση πολιτικών άλλων κρατών, οι οποίες δεν συσχετίζονται με την ελληνική πραγματικότητα.

Το εκπαιδευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται ως αδύναμο να προσφέρει εκείνη την ουσιαστική παιδεία, η οποία θα συνάδει με την ραγδαία εξέλιξη της κοινωνίας, καθώς δεν δίνει βαρύτητα στο ίδιο το άτομο και τη μετέπειτα εξέλιξη του αλλά ασχολείται με θέματα που δεν τα συσχετίζει με την ανάπτυξη (ερώτ.9). Οι απόψεις, για το εάν το εκπαιδευτικό σύστημα βοηθάει να βρει κάποιος δουλειά ή όχι, διχάζονται ανάμεσα στο ναι (50.7%) και στο όχι (49.3%) σχεδόν ισόποσα (ερώτ.10). Το παραπάνω βέβαια δικαιολογείται όταν μεγάλος αριθμός θεωρεί ότι το πανεπιστήμιο προσφέρει στα άτομα τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να βρει κάποιος εργασία κάτι που επιβεβαιώνεται από την απορροφησιμότητα τους στο εξωτερικό. Το 69% υποστηρίζει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δίνει γνώσεις για την αγορά εργασίας. Το εκπαιδευτικό σύστημα δε θεωρείται ότι βοηθάει για την προσαρμογή στην αγορά εργασίας.

Οι ερωτώμενοι φαίνεται πως αναγνωρίζουν ότι χωρίς εκπαίδευση είναι σχεδόν αδύνατη η πρόσβαση στην αγορά εργασίας, υποστηρίζουν όμως ότι υπάρχει σίγουρα ανάγκη για λειτουργικές προσαρμογές , έτσι ώστε αυτή να είναι χρηστική. Από μια μερίδα οι γνώσεις θεωρούνται καλές αλλά θα έπρεπε να προσεγγίζονται διαφορετικά. Διάχυτη είναι η αντίληψη ότι ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης είναι σε μεγάλο βαθμό θεωρητικός. Εμφανίζονται και απόψεις όμως που υποστηρίζουν ότι τα ΤΕΙ είναι πιο εντοπισμένα: «...Νομίζω ότι κάποιες Σχολές προσφέρουν, ας πούμε, σωστή βάση για να ασχοληθεί κάποιος μετά με τις εργασίες αυτές και άλλες όχι. Ας πούμε τα ΤΕΙ είναι πιο κατάλληλα, για να σε προσανατολίσουν σε μετέπειτα εργασία. Από την άλλη, στη χώρα μας, για την διεκδίκηση μιας θέσης εργασίας το σημαντικό είναι όχι τόσο οι γνώσεις όσο η προϋπηρεσία.

Έτσι από τις βαθμίδες, αυτή που συγκεντρώνει τα περισσότερα πυρά είναι η δευτεροβάθμια και μάλιστα το Λύκειο, καθώς δεν προσφέρει τις απαραίτητες δεξιότητες για την αγορά εργασίας (ερώτ.11) αν και οι γνώσεις που προσφέρει είναι χρήσιμες σε μεγάλο ποσοστό (ερώτ.12, 13.4). Διατυπώνονται και απόψεις που σχετίζονται με την προσωπική εμπειρία: «Νομίζω ότι τα ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ και τα ΙΕΚ είναι κατά τη γνώμη μου άχρηστα». Η πλειονότητα ωστόσο δεν τις θεωρεί χρήσιμες γιατί δεν έχουν πρακτική εφαρμογή μετέπειτα.

Σύμφωνα μάλιστα με μια άποψη: «Μαθαίνουμε στα παιδιά πληθώρα πραγμάτων που δεν μπορούν να αφομοιώσουν ή συγκρατούν κάποια επιλεγμένα και τα χρησιμοποιούν...». Ερωτώμενος που έχει ολοκληρώσει το γυμνάσιο στη Ρωσία βρίσκει και «πολιτισμικές» ασυμβατότητες: «...οι γνώσεις που είχα από τη Ρωσία είναι ένα κλικ πιο πάνω από τις ελληνικές... ήταν πιο κάτω. Δυστυχώς τα μαθήματα που κάνουμε ας πούμε ... Δευτέρα Λυκείου με την Τρίτη Λυκείου δεν έχουν καμία σχέση.» .

Οι λόγοι βέβαια αυτής της παθογένειας του Λυκείου οφείλονται στο γεγονός ότι δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις πανελλήνιες εξετάσεις (παπαγαλία, απομνημόνευση) και όχι στον τομέα της απασχόλησης ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων συναφών με την επαγγελματική κατάρτιση και πρακτική.

Όσον αφορά στα μεταπτυχιακά, παρατηρείται μια υποβάθμιση, καθώς χαρακτηρίζονται αδύναμα και μη ανταγωνιστικά έναντι των μεταπτυχιακών του εξωτερικού, αν και κοστίζουν πολύ ακριβά και είναι για λίγους (ερώτ.14). Στο σημείο αυτό εντοπίζεται αναντιστοιχία ανάμεσα στους στόχους και στα αποτελέσματα των μεταπτυχιακών σπουδών η εμπορευματοποίησή τους και η ταξική τους διάσταση. Σημαντική για τους συμμετέχοντες είναι η έμφαση που πρέπει να δοθεί ως προς την καλλιέργεια μιας σειράς δεξιοτήτων-ικανοτήτων.

Οι συγκεκριμένες δεξιότητες-ικανότητες αφορούν σε: (α) Γνωστικές Ικανότητες (ορισμοί, διάκριση, περιγραφή εννοιών, αιτιών, συνεπειών κ.λπ.), (β) Γλωσσική Ικανότητα (ικανότητα γραφής και ανάγνωσης στη μητρική γλώσσα), (γ) Μαθηματική Ικανότητα, (δ) Ικανότητα στις Θετικές Επιστήμες (Φυσική, Τεχνολογία κ.λπ.), (ε) Επικοινωνία σε Ξένες Γλώσσες, (στ) Γνώσεις ΤΠΕ (ψηφιακή ικανότητα), (ζ) Μεθοδολογία της μάθησης (learning to learn) (δηλ. μαθαίνω πως θα μαθαίνω) –

μεταγνωστικές ικανότητες (δηλ. αντιληπτική ικανότητα και κατανόηση φαινομένων), (η) Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη (π.χ. ανάπτυξη πνεύματος ομαδικής συνεργασίας, επικοινωνιακή ικανότητα, διαχείριση κρίσεων και συγκρούσεων), (θ) Ανάπτυξη επιχειρηματικής ικανότητας και πρωτοβουλίας, (ι) Πολιτιστική έκφραση και πολιτισμική αναγνώριση) (ερώτ.15).

Οι περισσότεροι διδάχθηκαν Αγγλικά (95.8%), λιγότεροι Γερμανικά και Γαλλικά (ερώτ.16) χωρίς όμως να έχει κάποιο ιδιαίτερο όφελος στη ζωή τους η εκμάθηση ξένων γλωσσών (ερώτ.17, 18). Ως δεύτερη γλώσσα κυριαρχούν τα γερμανικά (91.4%). Διδάχθηκαν και νέες τεχνολογίες όχι όμως στο βαθμό που περίμεναν, παρά μόνο κάποιες αρχικές γνώσεις και όχι σε ικανοποιητικό βαθμό (ερώτ.19).

Βρίσκουν γενικά θετική τη σχετική ενασχόληση στο χώρο της εκπαίδευσης, αλλά επισημαίνεται ότι η γνώση αυτή είναι συχνά θεωρητική και βοηθά κυρίως στην πρώτη επαφή με το αντικείμενο. Οι προϋπαρχουσες γνώσεις στο συγκεκριμένο πεδίο είναι αρκετές και αυτό που είναι ζητούμενο είναι η ουσιαστικοποίηση τους με έμφαση στην πράξη.

Το ό,τι πολλές φορές, τα άτομα δεν αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, και δεν υιοθετούν στάσεις στο σχολείο εξαρτάται από (α) τους δασκάλους και τους καθηγητές, (β) τα διδακτικά εγχειρίδια (σχολικά βιβλία), (γ) τη γενική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, (δ) το «παραδοσιακό» μοντέλο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρικό μοντέλο), (ε) το λανθασμένο τρόπο εκμάθησης του μαθήματος («παπαγαλία»), την ελλιπή χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος, την ηγεσία και τους αρμόδιους φορείς της εκπαίδευσης, την πολιτική ηγεσία της χώρας, στην ελλιπή προσπάθεια των μαθητών για την απόκτηση των κατάλληλων εφοδίων (γνώσεις-δεξιότητες-ικανότητες) για την μελλοντική τους εξέλιξη, τους γονείς και το ό,τι δεν δίνουν την απαραίτητη προσοχή για την πρόοδο του παιδιού τους ή των παιδιών τους, την οικονομική ύφεση και την δυσχερή κατάσταση στην αγορά εργασίας (ερώτ.20).

Πιστεύουν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δυνητικά μπορεί να δώσει εκείνες τις γνώσεις και τις δεξιότητες όταν ο ρόλος του είναι ακριβώς η προετοιμασία για τον αυριανό πολίτη και την αγορά εργασίας. Όμως, για να γίνει αυτό εφικτό θα πρέπει να γίνουν

ουσιαστικές και βαθιές εκπαιδευτικές αλλαγές σε πολλούς τομείς (αναλυτικά προγράμματα, εγχειρίδια, επιμορφώσεις εκπαιδευτικών) και να δοθεί βαρύτητα παράλληλα και στην τεχνική γνώση μέσω εξειδικευμένων δομών (ερώτ.21). Σχετικά με τις αναγκαίες αλλαγές πολύ χαρακτηριστική είναι η παρακάτω προσέγγιση: «Ολική αλλαγή με νέους εκπαιδευτικούς με όρεξη για εργασία». Επισημαίνεται παράλληλα ότι το σύστημα παρουσιάζει μεγάλη ανεπάρκεια σε σχέση με την παρεχόμενη γνώση για τεχνικές και χειρωνακτικές εργασίες.

Το κενό που υπάρχει σε μια ουσιαστική εκπαίδευση για τα τεχνικά επαγγέλματα είναι απολύτως ορατό. Η εικόνα που έχουν οι περισσότεροι για τα φροντιστήρια είναι θετική ως προς τον τομέα παροχής γνώσεων και για τη γενικότερη συμβολή τους: «...κάποιος που μπορεί να θέλει κάτι διαφορετικό , κάτι επιπλέον , έχει την ελευθερία να το κάνει. Βέβαια αυτά πρέπει να σου τα προσφέρει το δημόσιο σύστημα, αλλά υπάρχει τόσο μεγάλη ποικιλομορφία που νομίζω δεν μπορεί να το κάνει για όλα τα άτομα... αλλά αρνητική ως προς το υψηλό κόστος και την χρόνια παγίωση ενός τέτοιου θεσμού εις βάρος της δημόσιας εκπαίδευσης. Τα φροντιστήρια βοηθούν όχι στην απόκτηση δεξιοτήτων, αλλά καθώς στοχεύουν στην επιτυχία των εξετάσεων, ενισχύουν την ψευδή εικόνα ότι ο μαθητής είναι αδύναμος και δεν μπορεί να τα καταφέρει μόνος του μόνο με την δημόσια εκπαίδευση (ερώτ.22).

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα παράγει ανισότητες (ερώτ.23). Για τις κοινωνικές ανισότητες που παράγει το εκπαιδευτικό σύστημα υπάρχει διάχυτη η αντίληψη ότι είναι ο κανόνας. Είναι εμφανές ότι το σύστημα έτσι όπως λειτουργεί δε θεωρείται κατάλληλο για τη λήψη αντισταθμιστικών μέτρων που θα μπορούσαν να τις περιορίσουν .Επισημαίνεται μάλιστα ότι η έλλειψη οικονομικής δυνατότητας για την παρακολούθηση φροντιστηρίων στερεί σημαντικές ευκαιρίες από τους ανθρώπους, καθώς ερωτώμενος πιστεύει ότι θα είχε διαφορετική τύχη αν οι γονείς του μπορούσαν να υποστηρίξουν φροντιστήρια.

Οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους δύσκολα θα επέστρεφαν στην εκπαίδευση με κάποιες προϋποθέσεις, και μόνο στην περίπτωση που το εκπαιδευτικό σύστημα ήταν διαφορετικό με κέντρο τον μαθητή. Είναι ενδιαφέρον όμως ότι ένα 93% θα επέστρεφε στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση αν υπήρχε εγγύηση της συσχέτισης με την αγορά

εργασίας, παρά τις πολύ μεγάλες επιφυλάξεις τους και με την προϋπόθεση ότι αυτή θα αφορούσε συγκεκριμένο αντικείμενο, αλλά πιθανώς και για μεταπτυχιακές σπουδές και επαγγελματική κατάρτιση και εξειδίκευση συσχετισμένη με την πρόσβαση στην αγορά εργασίας (ερώτ.24-25).

Η παροχή μιας τέτοιας εγγύησης θα ήταν βεβαίως ιδιαίτερα δύσκολη σε μια απορρυθμισμένη αγορά εργασίας, όπου η εύρεση εργασίας δε σχετίζεται υποχρεωτικά με την ύπαρξη δεξιοτήτων για μια συγκεκριμένη εργασία, αλλά κυρίως με το κόστος αυτής ή στην καλύτερη περίπτωση με το συνδυασμό χαμηλού κόστους και αυξημένων δεξιοτήτων. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι αλήθεια ότι συνδέεται με την αγορά εργασίας κυρίως σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά δεν ανταποκρίνεται πλήρως λόγω της ελλιπούς γνώσης σε τεχνογνωσία. Αυτό σημαίνει ότι οι γνώσεις που παρέχει δεν είναι επαρκείς και τέτοιες που να καλύπτουν τις επαγγελματικές ανάγκες στην κοινωνία σε ικανοποιητικό βαθμό.

Υπάρχει μεγάλη θεωρητική κάλυψη χωρίς όμως την απαραίτητη προσαρμογή στα δεδομένα της αγοράς εργασίας, τα οποία διαφοροποιούνται με ταχύτατους ρυθμούς (ερώτ.26). Οι ερωτώμενοι ωστόσο που έχουν χαμηλότερα ακαδημαϊκά προσόντα φαίνεται να αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία στην αξία της εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενδεχομένως και επειδή δεν τη διαθέτουν.

Έτσι, οι δεξιότητες που θα πρότειναν ως μέρος μιας αναγκαίας επιμόρφωσης είναι η γνώση ή και βελτίωση πρώτης ή δεύτερης ξένης γλώσσας, η γνώση χρήσης υπολογιστών αλλά προσαρμοσμένη στις εργασιακές ανάγκες, η εξειδίκευση μέσω κάποιου μεταπτυχιακού αλλά και η γνώση της ίδιας της γλώσσας. Επιπλέον, αυτό που δηλώνουν σχεδόν όλοι είναι και η ανάγκη γνώσης μιας σειράς από κοινωνικές και άλλες αξίες όπως επιχειρηματικότητα, κοινωνική συμπεριφορά, επικοινωνιακές δεξιότητες, κριτική σκέψη, οργανωτικότητα, διαχείριση χρόνου, ανθρωπιστική παιδεία, ενθάρρυνση, πίστη στον εαυτό, συνεργασία, δημιουργικότητα, πρωτοβουλία, οικονομική και μαθηματική διαχείριση, αξιοποίηση της γνώσης, διαλεκτική ικανότητα (ερώτ.27).

Η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος θα βελτιωνόταν με μια ριζική μεταρρύθμιση του σχολείου και τη σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία, με έμφαση

στην ελεύθερη επιλογή κατεύθυνσης των μαθητών ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες τους από το γυμνάσιο, στον σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό στους μαθητές με βάση τις ανάγκες της κοινωνίας, στην αξιολόγηση των δασκάλων-καθηγητών, στην αλλαγή σχολικών βιβλίων, στη λειτουργική σχέση δάσκαλου και μαθητή, στην απόκτηση δεξιοτήτων και κατανόηση αναγκών, στην κατάλληλη επιλογή ατόμων σε θεσμικές θέσεις και όχι με κομματικά κριτήρια (π.χ. υπουργός Παιδείας), σε μια ανθρωπιστική παιδεία βασισμένη σε αξίες που να δίνει έμφαση στην πνευματική καλλιέργεια και στην ενασχόληση με το περιβάλλον, στην κατάργηση των πανελληνίων και εισαγωγή στα τμήματα με εξετάσεις, στην απελευθέρωση από την στείρα ύλη του μαθήματος με έμφαση στις ανάγκες των μαθητών, στη συνεργασία φορέων, στην προτεραιότητα χρηματοδότησης της παιδείας, στην κατοχύρωση εργασιακών δικαιωμάτων (ερώτ.28).

Όπως αναφέρει ένας ερωτώμενος: «Να μειωθούν τα μαθήματα και η ύλη που διδασκόμαστε και κάποια απ' αυτά να αντικατασταθούν από μαθήματα εξειδίκευσης σε κάποιον τομέα της αγοράς εργασίας...». Για τη σύνδεση γνώσεων με την αγορά εργασίας διατυπώνεται και η εξής επιφύλαξη: «Ναι συνδέονται, αλλά εν τέλει δεν προσφέρει (sic.) τα απαραίτητα προσόντα».

Πίνακες συχνότητων (ερώτ.9-28)

9. Πως αξιολογείτε το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα;

10. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση βοηθάει στο να βρει κάποιος εργασία;

ΕΡΩΤΗΣΗ 10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	36	50,7	50,7	50,7
2	35	49,3	49,3	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 10: 1=ναι, 2=όχι

11. Θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα προσφέρει στα άτομα τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να βρει κάποιος εργασία;

12. Θεωρείτε ότι οι γνώσεις και οι δεξιότητες που προσφέρει η εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι χρήσιμες για τα άτομα;

ΕΡΩΤΗΣΗ 12

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	49	69,0	70,0	70,0
	2	21	29,6	30,0	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 12: 1=ναι, 2=όχι

13. Ποια από τις παρακάτω βαθμίδες εκπαίδευσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος θεωρείτε ότι πάσχει ως προς την παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων;

1. Προσχολική εκπαίδευση
2. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση
3. Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)
4. Ανώτερη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο)
5. Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ΙΕΚ, Κολλέγια)
6. Ανώτατη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (ΤΕΙ, ΑΕΙ)
7. Μεταπτυχιακές Σπουδές

13.1 ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	66	93,0	94,3	94,3
	1	4	5,6	5,7	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 13: 13.1=προσχολική εκπαίδευση, 13.2=πρωτοβάθμια κτλ

13.2 ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	61	85,9	87,1	87,1
	1	9	12,7	12,9	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

13.3. ΓΥΜΝΑΣΙΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	52	73,2	75,4	75,4

	1	17	23,9	24,6	100,0
	Total	69	97,2	100,0	
Missing	System	2	2,8		
Total		71	100,0		

13.4 ΛΥΚΕΙΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	18	25,4	25,7	25,7
	1	52	73,2	74,3	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

13.5 ΙΕΚ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	63	88,7	90,0	90,0
	1	7	9,9	10,0	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

13.6 ΑΕΙ/ΤΕΙ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	58	81,7	82,9	82,9
	1	12	16,9	17,1	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

13.7 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	63	88,7	90,0	90,0
	1	7	9,9	10,0	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

14. Και για ποιους λόγους;

15. Κατά τη γνώμη σας, σε ποιο βαθμό χρειάζεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να δώσει έμφαση στις ακόλουθες δεξιότητες-ικανότητες των ατόμων;					
Δεξιότητες-Ικανότητες	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
1. Γνωστικές Ικανότητες (ορισμοί, διάκριση, περιγραφή εννοιών, αιτιών, συνεπειών κ.λπ.)	1	2	3	4	5
2. Γλωσσική Ικανότητα (ικανότητα γραφής και ανάγνωσης στη μητρική γλώσσα)	1	2	3	4	5
3. Μαθηματική Ικανότητα	1	2	3	4	5
4. Ικανότητα στις Θετικές Επιστήμες (Φυσική, Τεχνολογία κ.λπ.)	1	2	3	4	5
5. Επικοινωνία σε Ξένες Γλώσσες	1	2	3	4	5
6. Γνώσεις ΤΠΕ (ψηφιακή ικανότητα)	1	2	3	4	5
7. Μεθοδολογία της μάθησης(learning to learn) (δηλ. μαθαίνω πως θα μαθαίνω) – μεταγνωστικές ικανότητες (δηλ. αντιληπτική ικανότητα και κατανόηση φαινομένων)	1	2	3	4	5
8. Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη (π.χ. ανάπτυξη πνεύματος ομαδικής συνεργασίας, επικοινωνιακή ικανότητα, διαχείριση κρίσεων και συγκρούσεων)	1	2	3	4	5
9. Ανάπτυξη επιχειρηματικής ικανότητας και πρωτοβουλίας	1	2	3	4	5
10. Πολιτιστική έκφραση και πολιτισμική αναγνώριση)	1	2	3	4	5

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	2	2,8	2,8	2,8
2	18	25,4	25,4	28,2
3	23	32,4	32,4	60,6
4	16	22,5	22,5	83,1
5	12	16,9	16,9	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2	6	8,5	8,5	8,5
3	17	23,9	23,9	32,4
4	26	36,6	36,6	69,0
5	21	29,6	29,6	98,6
44	1	1,4	1,4	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	3	4,2	4,2	4,2
2	12	16,9	16,9	21,1
3	19	26,8	26,8	47,9
4	19	26,8	26,8	74,6
5	18	25,4	25,4	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	2	2,8	2,8	2,8
2	13	18,3	18,3	21,1
3	22	31,0	31,0	52,1
4	23	32,4	32,4	84,5
5	11	15,5	15,5	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	1	1,4	1,4	1,4
2	5	7,0	7,1	8,6
3	25	35,2	35,7	44,3
4	19	26,8	27,1	71,4
5	20	28,2	28,6	100,0
Total	70	98,6	100,0	
Missing System	1	1,4		

Total	71	100,0		
-------	----	-------	--	--

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, ο ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.6

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2	7	9,9	9,9	9,9
3	12	16,9	16,9	26,8
4	28	39,4	39,4	66,2
5	24	33,8	33,8	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.7

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	1	1,4	1,4	1,4
2	7	9,9	10,0	11,4
3	15	21,1	21,4	32,9
4	17	23,9	24,3	57,1
5	30	42,3	42,9	100,0
Total	70	98,6	100,0	
Missing System	1	1,4		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.8

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	1	1,4	1,4	1,4
2	1	1,4	1,4	2,9
3	12	16,9	17,1	20,0
4	22	31,0	31,4	51,4
5	34	47,9	48,6	100,0
Total	70	98,6	100,0	
Missing System	1	1,4		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.9

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	1	1,4	1,4	1,4
	2	9	12,7	12,9	14,3
	3	16	22,5	22,9	37,1
	4	24	33,8	34,3	71,4
	5	20	28,2	28,6	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

ΕΡΩΤΗΣΗ 15.10

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	3	4,2	4,2	4,2
	2	4	5,6	5,6	9,9
	3	18	25,4	25,4	35,2
	4	28	39,4	39,4	74,6
	5	18	25,4	25,4	100,0
	Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 15.1: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 15.2-15.10

16. Ποια από τις παρακάτω ξένες γλώσσες διδαχθήκατε στο σχολείο;

1. Αγγλικά
2. Γερμανικά
3. Γαλλικά
4. Ιταλικά x
5. Καμία
6. Άλλη.....

ΕΡΩΤΗΣΗ 16

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	68	95,8	95,8	95,8
	2	2	2,8	2,8	98,6
	3	1	1,4	1,4	100,0
	Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 16: 1=ναι, 2=όχι

17. Είχατε διδαχθεί δεύτερη ξένη γλώσσα στο σχολείο; Αν ναι, ποια;

ΕΡΩΤΗΣΗ 17

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	64	90,1	91,4	91,4
	2	6	8,5	8,6	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 17: 1=ναι, 2=όχι, Γλώσσα: 1=αγγλικά, 2=γερμανικά, 3=γαλλικά, 4=ιταλικά, 5=καμία, 6=άλλη

18. Σας ωφέλησε η εκμάθηση ξένης γλώσσας ή/ξένων γλωσσών στο σχολείο;

ΓΛΩΣΣΑ		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	38	53,5	59,4	59,4
	2	1	1,4	1,6	60,9
	3	24	33,8	37,5	98,4
	4	1	1,4	1,6	100,0
	Total	64	90,1	100,0	
Missing	System	7	9,9		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 18: 1=ναι, 2=όχι

19. Είχατε διδαχθεί Νέες Τεχνολογίες στο σχολείο; Αν ναι, οι γνώσεις που αποκτήσατε σας βοήθησαν, μετέπειτα, στη χρήση Η/Υ;

20. Το ό,τι, πολλές φορές, τα άτομα δεν αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, και δεν υιοθετούν στάσεις, στο σχολείο εξαρτάται από:					
	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
1. τους δασκάλους και τους καθηγητές	1	2	3	4	5
2. τα διδακτικά εγχειρίδια (σχολικά βιβλία)	1	2	3	4	5
3. τη γενική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος	1	2	3	4	5
4. το «παραδοσιακό» μοντέλο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρικό μοντέλο)	1	2	3	4	5
5. τον λανθασμένο τρόπο εκμάθησης του μαθήματος («παπαγαλία»)	1	2	3	4	5
6. την ελλιπή χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος	1	2	3	4	5
7. την ηγεσία και τους αρμόδιους φορείς της εκπαίδευσης	1	2	3	4	5
8. την πολιτική ηγεσία της χώρας	1	2	3	4	5

9. στην ελλιπή προσπάθεια των μαθητών για την απόκτηση των κατάλληλων εφοδίων (γνώσεις-δεξιότητες-ικανότητες) για την μελλοντική τους εξέλιξη	1	2	3	4	5
10. τους γονείς και το ό,τι δεν δίνουν την απαραίτητη προσοχή για την πρόοδο του παιδιού τους ή των παιδιών τους	1	2	3	4	5
11. την οικονομική ύφεση και την δυσχερή κατάσταση στην αγορά εργασίας	1	2	3	4	5

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	3	4,2	4,2	4,2
2	7	9,9	9,9	14,1
3	18	25,4	25,4	39,4
4	22	31,0	31,0	70,4
5	21	29,6	29,6	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	3	4,2	4,2	4,2
2	6	8,5	8,5	12,7
3	20	28,2	28,2	40,8
4	24	33,8	33,8	74,6
5	18	25,4	25,4	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2	4	5,6	5,6	5,6
3	12	16,9	16,9	22,5
4	15	21,1	21,1	43,7
5	40	56,3	56,3	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	2	2,8	2,8	2,8
2	7	9,9	9,9	12,7
3	16	22,5	22,5	35,2
4	15	21,1	21,1	56,3
5	31	43,7	43,7	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2	6	8,5	8,6	8,6
3	8	11,3	11,4	20,0
4	16	22,5	22,9	42,9
5	40	56,3	57,1	100,0
Total	70	98,6	100,0	
Missing System	1	1,4		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.6

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	4	5,6	5,6	5,6
2	8	11,3	11,3	16,9
3	15	21,1	21,1	38,0
4	18	25,4	25,4	63,4
5	26	36,6	36,6	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.7

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2	8	11,3	11,3	11,3
3	19	26,8	26,8	38,0
4	22	31,0	31,0	69,0
5	22	31,0	31,0	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.8

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	1	1,4	1,4	1,4
2	11	15,5	15,9	17,4
3	18	25,4	26,1	43,5
4	17	23,9	24,6	68,1
5	22	31,0	31,9	100,0
Total	69	97,2	100,0	
Missing System	2	2,8		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.9

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	5	7,0	7,0	7,0
2	12	16,9	16,9	23,9
3	21	29,6	29,6	53,5
4	17	23,9	23,9	77,5
5	16	22,5	22,5	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	5	7,0	7,0	7,0
2	17	23,9	23,9	31,0
3	18	25,4	25,4	56,3
4	20	28,2	28,2	84,5
5	11	15,5	15,5	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

ΕΡΩΤΗΣΗ 20.11

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	1	3	4,2	4,2	4,2
	2	15	21,1	21,1	25,4
	3	19	26,8	26,8	52,1
	4	20	28,2	28,2	80,3
	5	14	19,7	19,7	100,0
Total		71	100,0	100,0	

Ερώτηση 20: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ, το ίδιο και για ερώτηση 20.2-20.11

21. Πιστεύετε ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να προσφέρει στα άτομα τις απαραίτητες και κατάλληλες ικανότητες που χρειάζονται για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας;

22. Ποια είναι η γνώμη σας για τα φροντιστήρια ιδιωτικής εκπαίδευσης και την απόκτηση δεξιοτήτων;

23. Το υπάρχον ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αναπαράγει κοινωνικές ανισότητες;

ΕΡΩΤΗΣΗ 23

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	59	83,1	83,1	83,1
2	12	16,9	16,9	100,0
Total	71	100,0	100,0	

Ερώτηση 23: 1=ναι, 2=όχι

24. Θα ξαναγυρίζατε στην εκπαίδευση; Και αν ναι με ποιες προϋποθέσεις;

25. Εάν σας καλούσαν να συμμετάσχετε στην εκπαίδευση με τη διαβεβαίωση, ότι θα αποκτούσατε τις απαραίτητες δεξιότητες και ικανότητες για να βρείτε εργασία, θα επιστρέφατε;

ΕΡΩΤΗΣΗ 25

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	1	1,4	1,4	1,4
1	66	93,0	94,3	95,7
2	3	4,2	4,3	100,0
Total	70	98,6	100,0	
Missing System	1	1,4		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 25: 1=ναι, 2=όχι

26. Θεωρείτε ότι το εκπαιδευτικό σύστημα συνδέεται με την αγορά εργασίας και ανταποκρίνεται στις ανάγκες της;

27. Μπορείτε να αναφέρετε 3 ικανότητες (με σειρά προτεραιότητας ξεκινώντας από την πιο σημαντική) που πιστεύετε ότι χρειάζεται να τις αποκτήσετε απαραίτητως;

28. Με ποια μέτρα/αλλαγές κρίνετε ότι θα μπορούσαν να ξεπεραστούν οι δυσκολίες και να γίνει το εκπαιδευτικό σύστημα πιο αποτελεσματικό;

Δ. Απασχόληση και Δεξιότητες

Καταρχήν είναι η εκπαίδευση

Είναι σημαντικό να θυμίσουμε πως, όπως αναφέραμε στην ανάλυση των ερωτήσεων 9-28 που αφορούν στο *Επίσημο Εκπαιδευτικό Σύστημα και Δεξιότητες*, προκύπτει ότι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι πολύ χαμηλή. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι χαρακτηριστικές και σημαντικές οι απαντήσεις στην ερώτηση «πώς αξιολογείτε το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα;». Ενδεικτικά αναφέρουμε: «*Ανεπαρκές, σχετικά μη διαδραστικό, χωρίς δυνατότητες στην ανάπτυξη των κλίσεων κάθε ατόμου. Δεν συνδέεται με την μετέπειτα πορεία του εκπαιδευόμενου και δεν είναι προσιτό για την προσέγγιση των υψηλών βαθμίδων σε οικονομικό επίπεδο*» (συν. Λάζαρος 4).

Η εκπαιδευτική δομή θεωρείται φιλική και χρήσιμη από πολλούς ερωτώμενους. Όμως η εννοιολόγησή της σε συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι μάλλον εχθρική καθώς έχουν με ευκολία υιοθετηθεί από τους απαντώντες ιδεολογικές στάσεις απέναντί της. Έτσι στο ερώτημα 24: «Θα ξαναγυρίζατε στην εκπαίδευση»; Ο ερωτώμενος απαντά: «... θα ξαναγυρνούσα με την προϋπόθεση ότι θα υπήρχε ένα λιγότερο 'μαθητοκτόνο' σύστημα ... εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» (συν. Λάζαρος 2).

Εδώ η απάντηση μας παραπέμπει σε μια αιτιακή ένταση που παράγεται στον πυρήνα της σύλληψης του προσανατολισμού της δομής. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με

απόψεις των ερωτώμενων η απογοητευτική ανακολουθία παράγεται από το προσανατολισμό του σχολείου, το οποίο προσλαμβάνουν ως εάν, συνολικά, να μην προσφέρει γνώσεις και να μην έχει αναφορά και σύνδεση με την αγορά εργασίας. Αντίθετα, το αντιμετωπίζουν ως να είναι προσανατολισμένο στις εξετάσεις εισαγωγής των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τόσο η αδυναμία της δημόσιας δομής να καλύψει τις ανάγκες των υπολοίπων μαθητών ακόμη και να 'περάσουν' την τάξη αλλά και η τελική αδυναμία του δημόσιου μηχανισμού να ικανοποιήσει τις ανάγκες της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. κατά τους ερωτώμενους καλύπτεται από μια αγοραία δομή: τα φροντιστήρια. Αναφορικά με αυτά θα ειπωθεί ότι: *«Θεωρώ ότι δε θα έπρεπε να υπάρχουν αν οι εκπαιδευτικοί έκαναν επαρκώς τη δουλειά τους αλλά είναι ένας τρόπος απορρόφησης τόσων άνεργων εκπαιδευτικών»* (συν. Νάτσιου 1).

Ο νόμος είναι ένας: *«Ό,τι πληρώνεις παίρνεις»* (συν. Νάτσιου 1). Η σύλληψη και του θεσμού αλλά και της εκπαιδευτικής διαδικασίας συνδέεται άμεσα με την οικονομική δύναμη και την κοινωνική θέση, το κοινωνικό και το πολιτισμικό κεφάλαιο του υποκειμένου που από τη θέση του πελάτη πια καλείται να χαράξει την υποκειμενική του διαδρομή: *«Ότι είναι λογικό από τη στιγμή που δίνεις λεφτά, να σε προσέξουν. Και ναι, έτσι μεγαλώσαμε. Τουλάχιστον η γενιά μου. Δηλαδή από μικρή με θυμάμαι να πηγαίνω αγγλικά, φροντιστήριο. Μετά στο Γυμνάσιο: μαθηματικά, αρχαία ... ό,τι μαθήματα είναι ειδικότητας. Το θέμα είναι ότι δεν πρέπει να υπάρχει καθόλου αυτό [το φροντιστήριο] γιατί υποτίθεται υπάρχει ένα σχολείο, αυτή είναι η άποψή μου Στο σχολείο δε δίνουνε και οι νέοι την απαραίτητη προσοχή ... και οι καθηγητές ... είναι αυτό με την παπαγαλία ... το σύστημα από μόνο του, έτσι όπως είναι. Στα φροντιστήρια είναι λιγότερα άτομα. Από τη στιγμή που αμείβεται ο καθηγητής από το κάθε παιδί ... είναι ιδιωτικό. Πληρώνεις. Ό,τι πληρώνεις παίρνεις»* (συν. Νάτσιου 1).

Η απόκτηση ικανοτήτων για την εύρεση ικανής ύπαρξης στην αγορά εργασίας και τελικά στην κοινωνία περνά μέσα από τις δυνατότητες του υποκειμένου ανάλογα με την οικονομική του δύναμη να διανύσει μια απόσταση κοινωνικής ανισότητας συχνά απογοητευτικής: *«Ναι, παράγει ανισότητες γιατί η εκπαίδευση γίνεται κυρίως μέσω*

του φροντιστηρίου, έτσι οι πιο φτωχοί γονείς δεν μπορούν να στείλουν τα παιδιά τους και αυτά υστερούν» (συν. Ερωτώ 7).

Ανάλυση (ερώτ.29-59)

Στην ενότητα του ερωτηματολογίου **Δ. Απασχόληση και Δεξιότητες** (ερώτ.29-59) ένα σημαντικό ποσοστό από τους ερωτώμενους (60.6 %) έχουν εργαστεί στο παρελθόν, με τους περισσότερους εξ αυτών (42.3%) να έχουν απασχοληθεί από 1-12 μήνες στους κλάδους της εστίασης ως σερβιτόρος, σε κατασκήνωση ως ομαδάρχης, σε φαρμακευτική εταιρία ως γραμματέας, φανοποιός στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, στον τομέα της υγείας ως φυσικοθεραπευτής, ως αγρότης, σε φούρνο, ως βοηθός δασκάλου σε πρόγραμμα, ως πωλήτρια σε κατάστημα (ερώτ.29-32). Είναι στην ανεργία τους τελευταίους 12 μήνες το 42.3%.

Έχουν δουλέψει μικρό χρονικό διάστημα σε εποχιακές δουλειές και έφυγαν είτε από σύγκρουση ή λόγω εποχικότητας, από έλλειψη ενδιαφέροντος από την πλευρά του 'εργοδότη' αλλά και του εργαζόμενου, καθώς επίσης συνέχισης σπουδών και στρατιωτικής θητείας αλλά και χαμηλής χρηματικής αποζημίωσης.

Τα προσόντα που ζητούσαν και δεν τα διέθεταν ήταν κυρίως η έλλειψη χρόνου (ερώτ.34-35). Θεωρούν ότι οι γνώσεις και οι ικανότητες που διαθέτουν επαρκούν για την εργασία που είχαν (54.9%) αν και δεν αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην επικοινωνία τους (81,7%).

Μόνο 8.5% υποστηρίζει ότι έχει δυσκολίες. Επικοινωνούν σε άλλες γλώσσες πέραν της μητρικής σας γλώσσας, αλλά σε ένα βασικό επίπεδο περισσότερο στην Αγγλική γλώσσα (A2-B1) και λιγότερο σε άλλες (ερώτ.36-41). Ένα 40.8% αναφέρει ότι η Ξένη γλώσσα τον βοήθησε στην εργασία. Το 95.5% δηλώνει ότι έχει καλές ικανότητες στους υπολογιστές. Σε ότι αφορά τους λόγους για τη μη απόκτηση δεξιοτήτων, πολύ υψηλό ποσοστό το αποδίδει στα εγχειρίδια και ένα κάπως χαμηλότερο στην παπαγαλία.

Σημαντικό κεφάλαιο για τους ερωτώμενους αποτελούν οι δεξιότητες που πρέπει να αναπτυχτούν. Οι απαντήσεις πολύ, παρά πολύ κυριαρχούν στις κοινωνικές δεξιότητες

(80%), 73.2% υπέρ των γνώσεων ΤΠΕ 66.6 στη γλωσσική ικανότητα και ένα 67.2 στη μεθοδολογίας μάθησης.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ερωτώμενοι έχουν μια διάχυτη απογοήτευση από το εκπαιδευτικό σύστημα διαπιστώνεται ότι θεωρούν μάλλον απαραίτητη την αναβάθμιση της Γυμνασιακής και της Λυκειακής Εκπαίδευσης με εκσυγχρονισμό των διδακτικών μεθόδων και μεγαλύτερη σύνδεση με την αγορά εργασίας. Σπανιότερα αναγνωρίζεται ότι ανεξάρτητα από την έλλειψη ευελιξίας του εκπαιδευτικού συστήματος η προσαρμογή στην αγορά εργασίας προϋποθέτει να ακολουθεί η εκπαίδευση την πορεία της αγοράς η οποία μεταβάλλεται με ραγδαίους ρυθμούς.

Ζητούμενες παραμένουν πάντα η ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας, η ενίσχυση της γλωσσομάθειας στις ξένες γλώσσες και των δεξιοτήτων στις ΤΠΕ που βέβαια ποικίλει κατά περίπτωση, καθώς και η εξάσκηση στην κατανόηση συγκεκριμένων φαινομένων και η ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

Έτσι φαίνεται ότι η καλλιέργεια της γλωσσικής έκφρασης μέσω των ΤΠΕ και η κριτική προσέγγιση συγκεκριμένων καταστάσεων και σεναρίων με την καλλιέργεια επικοινωνιακών στρατηγικών θα μπορούσε να προσφέρει ουσιαστικά στους NEETS. Ανοιχτό για το κράτος ωστόσο το θέμα της υποστήριξης οικονομικής και το επίπεδο κατάρτισης της επιχειρηματικής διάθεσης και των δεξιοτήτων των συγκεκριμένων ανθρώπων, έτσι ώστε να γίνουν ικανοί να αναπτύξουν τέτοιες δραστηριότητες.

Οι παραπάνω τοποθετήσεις των ερωτώμενων μας προσφέρουν ενδιαφέρουσες νοηματοδοτήσεις αναφορικά με τη σύλληψη θεσμών αλλά και διαδικασιών. Η υπεραπλούστευση με τη μορφή του οικονομικού ντετερμινισμού αποτελεί κυρίαρχη κοινωνική αφήγηση. Προκύπτει δε τόσο από την ποσοτική όσο και από την ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων, ως κυρίαρχο πλαίσιο των υποκειμενικών νοηματοδοτήσεων του πεδίου.

Από αυτό το πλαίσιο θεωρούμε πως παράγεται και η σύλληψη της ανάγκης από την πλευρά των ερωτώμενων των αναγκαίων γνώσεων και ικανοτήτων -εργαλείων για την απόκτηση θέσης στην αγορά εργασίας. *‘Ικανότητα στην ξένη γλώσσα, καλή γνώση και ικανότητα στη χρήση του ψηφιακού εργαλείου και φυσικά ικανότητα επικοινωνίας’* (συν. Ερωτώ 1). Κατανοούν δηλαδή και συλλαμβάνουν τις βασικές ικανότητες και

γνώσεις ύπαρξης στην σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας αλλά και της παγκοσμιοποίησης.

Τα υποκείμενα αναζητούν αυτά τα 'απαραίτητα' εργαλεία-εφόδια στην αγορά. Είναι ενδεικτική η φράση: « *Ναι έχω διδαχθεί ... δε με βοήθησε ουσιαστικά καμία. Πήγα έξω σε φροντιστήριο*» (συν. Βαΐκου 2).

Όμως, η αγορά, ιδιαίτερα ως εργασιακό βίωμα δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται με θετικό τρόπο στις ανάγκες τους, όπως οι ερωτώμενοι τις εκφράζουν.

Το εργασιακό βίωμα δεν φαίνεται να επηρέασε θετικά

Είναι χαρακτηριστική η κριτική που ασκούν οι ερωτώμενοι για την ενδυνάμωση της ταυτότητας τους και κυρίως δε της εργασιακής τους ικανότητας, όπως την αντιλαμβάνονται μέσα από το εργασιακό τους βίωμα.

Για τη διερεύνηση αυτής της θέσης είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως μεγάλο ποσοστό από αυτούς που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις απασχολήθηκαν περιστασιακά στο χώρο της εστίασης ή είχαν ανάλογες εργασιακές εμπειρίες. Δεν είναι συνεπώς τυχαία η σημασία που αποδίδουν στην επικοινωνία. Είναι ακόμη ενδιαφέρουσα και η αναφορά στην ανάγκη της ικανότητας του 'μαθαίνω πως να μαθαίνω'. Η μαρτυρία αυτή αναδεικνύει από την πλευρά του ερωτώμενου την κατανόηση του στοιχείου της *ρευστότητας* ως δομικού χαρακτηριστικού του κοινωνικο-οικονομικού πλαισίου στο οποίο κινείται (δες συν. Χαρίση 4).

Έτσι, βασικό εργαλείο για τους ερωτώμενους για την εξεύρεση εργασίας και κατ' επέκταση για την ενίσχυση της κοινωνικής τους θέσης είναι η επικοινωνία, ιδιαίτερα η επικοινωνία σε ξένη γλώσσα. Είναι ενδιαφέρον πως το αίτημα της επικοινωνίας διατυπώνεται με ένταση και από κοινωνικό υποκείμενο που εντάσσεται σε κατηγορία με χαρακτηριστικά ετερότητας. Είναι κατά την άποψή μας ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί η σημασία της αγγλικής γλώσσας ως εργαλείο ένταξης, αφού στην υιοθέτηση και στη χρήση της, η ετερότητα θα αναζητήσει την ένταξή της όπως οι υπόλοιποι αναζητούν την κοινωνική τους κινητικότητα και θέση (συν. Τσισμαλίδου 1).

Σύμφωνα με τις απαντήσεις στα θέματα επικοινωνίας και επικοινωνιακής ικανότητας, αν εξαιρέσουμε τις θέσεις που συνδέονται με την ομιλιακή ικανότητα το τελικό βίωμα δεν είναι θετικό, καθώς δεν φαίνεται να συνέβαλε στη βελτίωση της επικοινωνίας με τη χρήση κάποιας ξένης γλώσσας για την πλειοψηφία όσων απάντησαν στην ερώτηση.

Έτσι το 66% περίπου όσων απάντησαν θεωρούν πως η πρότερη εργασία τους δεν συνέβαλε στο να βελτιώσουν την επικοινωνιακή τους ικανότητα στις ξένες γλώσσες. Θετική βελτίωση της επικοινωνιακής τους ικανότητας είδε το 34,1% όσων απάντησαν. Η βελτίωση αυτή κυρίως ανιχνεύεται στην ομιλιακή άσκηση και στην προφορική χρήση του επικοινωνιακού εργαλείου (συν. Βάικου 1). Είναι αξιοσημείωτο πάντως πως την ερώτηση δεν απαντά ποσοστό 38% των όσων ρωτήθηκαν (ερ. 40).

ΕΡΩΤΗΣΗ 40. Η πρότερη εργασία σας συνέβαλε στο να βελτιώσετε την επικοινωνία σας στις ξένες γλώσσες;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	15	21,1	34,1	34,1
	2	29	40,8	65,9	100,0
	Total	44	62,0	100,0	
Missing	System	27	38,0		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 40: 1=ναι, 2=όχι .

Πιο συγκεκριμένα, μόλις ποσοστό 14,3% όσων απάντησαν θεωρούν πως διαπιστώνουν βελτίωση στην ικανότητα γραφής σε ξένη γλώσσα εξαιτίας της πρότερης εργασίας τους. Το αντίστοιχο ποσοστό για τη βελτίωση της ικανότητας ανάγνωσης κειμένου σε ξένη γλώσσα είναι πολύ πιο περιορισμένο, μόλις 7,1%.

Αντίθετα η βελτίωση της ομιλιακής ικανότητας παρουσιάζεται αυξημένη αφού ποσοστό 78,6% όσων απάντησαν θεωρεί πως βελτιώθηκε στο τομέα αυτό αφού ο πρότερος εργασιακός του βίος ενίσχυσε και βελτίωσε αυτή τη συγκεκριμένη ικανότητα. Το εύρημα αυτό προκύπτει και από τις ανάλυση κειμένου των συνεντεύξεων.

ΕΡΩΤΗΣΗ 40.1 Αν ναι, σε ποια ικανότητα (γραφή, ανάγνωση, ομιλία);

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	2	2,8	14,3	14,3
	2	1	1,4	7,1	21,4

	3	11	15,5	78,6	100,0
Total		14	19,7	100,0	
Missing	System	57	80,3		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 40.1: 1= ικανότητα γραφής, 2= ικανότητα ανάγνωσης 3= ικανότητα ομιλίας

Από την άλλη είναι ιδιαίτερα αυξημένο το ποσοστό ψηφιακού γραμματισμού. Η συντριπτική πλειοψηφία όσων ρωτήθηκαν απαντούν πως γνωρίζουν τη χρήση του ψηφιακού εργαλείου (88,7%) (ερ. 41).

41. Γνωρίζετε να χρησιμοποιείτε Η/Υ, προγράμματα Η/Υ και άλλες Νέες Τεχνολογίες;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	63	88,7	95,5	95,5
	2	3	4,2	4,5	100,0
	Total	66	93,0	100,0	
Missing	System	5	7,0		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 41: 1=ναι, 2=όχι

Ιδιαίτερη γνώση οι ερωτηθέντες δηλώνουν στην επεξεργασία κειμένου. Έτσι πολύ καλή έως και εξαιρετική γνώση της επεξεργασίας κειμένου δηλώνει ποσοστό περίπου 64%. Ακόμη είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα υψηλά ποσοστά απαντήσεων που αφορούν στην πολύ καλή ως και εξαιρετη γνώση χρήσης του διαδικτύου (85%) και των μέσων κοινωνική δικτύωσης (60%) Θα πρέπει εδώ να γίνει ιδιαίτερη μνεία της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για επαγγελματικούς λόγους και σκοπούς και ιδίως για τα σημασία των επαγγελματικών μέσων κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. το *LinkedIn*) με σκοπό την εύρεση θέσεων εργασίας (ερ. 56).

Είναι χαρακτηριστική η φράση νέου άνδρα 23 ετών άνεργου ο οποίος θεωρεί τα επαγγελματικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης «μεγάλη ενημέρωση και επιβοήθηση στην εύρεση εργασίας» (συν. Βάικου 1).

Η βελτίωση αυτή βέβαια δεν είναι αποτέλεσμα θεσμικής δράσης αλλά είναι το αποτέλεσμα προσωπικής ενασχόλησης. Έτσι σε ερωτήσεις σχετικά με πιο εξειδικευμένα προγράμματα ή χρήσεις οι θετικές απαντήσεις είναι αισθητά μειωμένες. Έτσι, χαμηλότερα είναι τα ποσοστά των ερωτηθέντων που δηλώνουν πολύ καλή γνώση

πιο εξειδικευμένων προγραμμάτων Η/Υ όπως τα υπολογιστικά φύλλα (Excel) μόλις 8,5% ή η χρήση βάσης δεδομένων (Access) 9,9% αντίστοιχα. Η συγκριτική διαφορά είναι ιδιαίτερα ενδεικτική για την κατανόηση της εξειδίκευσης κατά τον πρότερο εργασιακό τους βίο.

Αναφορικά με την εξειδίκευση και υποκειμενικές διαδρομές στο χώρο της αγοράς ως δρώντες/πελάτες που αναζητούν μια θέση στην αγορά εργασίας. Οι ερωτώμενοι έδειξαν κατέθεσαν ότι υπέστησαν συναισθηματική ενόχληση/πίεση (άγχος) σε αυτές τις διαδρομές σε ποσοστό 30%.

Πιο συγκεκριμένα, η ανάγκη διαχείρισης του άγχους εντός και εκτός του εργασιακού χώρου αποτελεί ένα κοινό τόπο αναφοράς τόσο των εργαζομένων όσο και των διεθνών και ελληνικών μελετών. Έτσι από ένα ποσοστό περίπου 30% που ανέφερε την ύπαρξη άγχους όταν εργάζονταν, ένα υποσύνολό τους σε ποσοστό περίπου 23% είχε αναπτύξει μεθόδους διαχείρισής του. Απ' την άλλη πλευρά ποσοστό 15,6% όσων απάντησαν δήλωσαν ότι δεν είχαν καταφέρει να επιτύχει ισορροπία εργασιακής και προσωπικής ζωής (ερ. 49).

ΕΡΩΤΗΣΗ 49. Όταν εργαζόσασταν μπορούσατε να ισορροπείτε την επαγγελματική με την προσωπική σας ζωή;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	38	53,5	84,4	84,4
	2	7	9,9	15,6	100,0
	Total	45	63,4	100,0	
Missing	System	26	36,6		
	Total	71	100,0		

Ερώτηση 49: 1=ναι, 2=όχι

Ενδεικτικά ακόμα είναι τα λόγια νεαρού άνδρα: «Η αλήθεια είναι ότι στην τελευταία περίπτωση που το (εργασιακό) πρόγραμμα δεν ήταν σταθερό και χρειαζόταν πολύ χρόνο αυτό δημιούργησε κάποιες δυσκολίες στη ρύθμιση του προσωπικού μου προγράμματος» (συν. Βάικου 4).

Η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας εισάγει και ενσωματώνει στην υποκειμενική δράση χαρακτηριστικά ρευστότητας και η αβεβαιότητας. Οι εσωτερικεύσεις αυτές αποτελούν με τη σειρά τους, την αιτία της απορρύθμισης της δράσης και της

στρατηγικής των υποκειμενικών δράσεων των ερωτώμενων.

Η απουσία γραμμικότητας του βιώματος με την έννοια της απουσίας κανονικοποίησης ως προς την εργασιακή (απο)ρύθμιση, αλλά και η απουσία της συνεκτικότητας στην αφήγηση του βιώματος, αναδύεται ως φόβος και ανασφάλεια. Ενδεικτική είναι η θέση του ερωτώμενου: *«Ναι, γιατί στις περισσότερες περιπτώσεις οι εργοδότες ήταν αυστηροί. Προφανώς φοβόμουν μην κάνω κάτι και απολυθώ»* (συν. Μόττα 1).

Η αδυναμία των υποκειμενικών στρατηγικών αλλά και η απορρύθμιση των δομικών επιταγών παράγει αβεβαιότητα και ανισορροπία. Από τη μία το υποκείμενο αδυνατεί να προσανατολιστεί ή ματαιώνεται κατά την προσπάθειά του μέσω των θεσμικών εκπαιδευτικών (του) διαδρομών να αποκτήσει τα απαραίτητα προσόντα που θα του εξασφαλίσουν μια ικανή θέση εργασίας.

Από την άλλη οι ευκαιρίες εργασίας είναι ελάχιστες και οι ευκαιρίες απασχόλησης μη ικανοποιητικές: *«Είναι αναγκαίο σχεδόν καθώς όλοι πρέπει να βγάζουν τα προς το ζην έσοδα. Θα έλεγε κάποιος πως κάποιες φορές είναι μονόδρομος. Συνήθως όμως όταν οι υποψήφιοι στην αγορά εργασίας δεν βρίσκουν κάτι αντάξιο των προσδοκιών και των ικανοτήτων τους στρέφονται σε άλλες δουλειές «υποδεέστερες»»* (συν. Λάζαρος 4). *«Είναι σαν να υπάρχει αναντιστοιχία και ταυτόχρονα έλλειψη αυτών που ζητάνε στην αγορά»* (συν. Βάικου 2 & 3).

Το κοινωνικό υποκείμενο βρίσκεται σε κατάσταση ανισορροπίας

Το κοινωνικό υποκείμενο βρίσκεται σε κατάσταση ανισορροπίας. Θεωρεί αυτό που του συμβαίνει 'τραγικό' (συν. Γιώτη 1). Η άσχημη οικονομική κατάσταση τόσο σε επίπεδο υποκειμένου όσο και σε επίπεδο κοινωνίας αναγκάζει τα κοινωνικά υποκείμενα να δεχτούν αυτήν την τραγικότητα ως δομικά αναπόφευκτη κατάσταση.

Πιο συγκεκριμένα, ποσοστό 82,1% αυτών που απάντησαν θεωρούν πως δεν απασχολούνταν σε θέση αντίστοιχη των προσόντων τους (ερ. 50). Η αναντιστοιχία αυτή φαντάζει αναπόφευκτη, όπως σχολιάζει μια νεαρή κοπέλα: *«Απόρροια των καιρών»* (συν. Καμπούρη 1).

ΕΡΩΤΗΣΗ 50. Πιστεύετε ότι υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ των προσόντων που διαθέτουν τα άτομα και των θέσεων εργασίας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	12	16,9	17,9	17,9
2	55	77,5	82,1	100,0
Total	67	94,4	100,0	
Missing System	4	5,6		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 50: 1=ναι, 2=όχι

Το δε αναπόφευκτο καθίσταται νομιμοποιημένο, έτσι: *«Το θεωρώ φυσιολογικό πλέον λόγω κρίσης»* (συν. Δεμέστιχα 2).

Είναι σημαντικό πως ενώ δεν θεωρούν αξιοπρεπή την ποιότητα της προοπτικής εργασιακής απασχόλησης που έχουν μπροστά τους είναι όμως αποφασισμένοι να την δεχτούν και να την αναλάβουν αφού δεν έχουν και άλλες επιλογές: *«Επειδή νομίζω ότι στην σημερινή εποχή η εργασία είναι και πολυτέλεια ναι, δεν νομίζω ότι είμαστε στη φάση που μπορούμε να απορρίπτουμε δουλειές και να είμαστε επιλεκτικοί οπότε ναι ανάλογα βέβαια το τί' (συν. Γιώτη 1) 'τα οικονομικά προβλήματα δεν αφήνουν περιθώρια επιλογών»* (συν. Βάικου 3).

Ο αξιολογικός διαχωρισμός δημόσιου και ιδιωτικού είναι ισχυρός στις απόψεις των ερωτώμενων ακόμα και στο πεδίο της (αν)αντιστοιχίας μεταξύ των προσόντων που διαθέτουν τα άτομα και των θέσεων εργασίας: *«... όχι στο δημόσιο τομέα, έχουν λιγότερες ικανότητες από ότι χρειάζεται, ενώ στον ιδιωτικό συμβαίνει το αντίθετο, περισσότερες ικανότητες, από αυτές που χρειάζονται»* (συν. Τσασμαλίδου 3).

Οι στάσεις είναι μάλλον θετικές προς την ιδιωτική σφαίρα. Έτσι στο ερώτημα κατά τη γνώμη σας στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα απασχόλησης αναγνωρίζονται οι ικανότητες των ατόμων; η απάντηση είναι απόλυτη: *... το ιδιωτικό φυσικά* (συν. Ερατώ 1). Μία δε νεαρή εκπαιδευτικός καταλήγει: *«... Στον ιδιωτικό τις περισσότερες φορές αναγνωρίζονται στο δημόσιο πιο σπάνια', ή ακόμα πιο κάθετα ' ... γενικά νομίζω ότι το δημόσιο στην Ελλάδα πάσχει από παντού...»* (συν. Κομπιάδου 1).

Επιπλέον, ένα μέρος αυτής της διχοστασίας που αναφέρθηκε θεωρούμε ότι συνδέεται άμεσα με την ικανοποίηση που (δεν) λάμβαναν από την εργασία τους. Ενδεικτική του

δείκτη ικανοποίησης από την εργασία είναι και η αιτιακή σύνδεση μεταξύ προσόντων που έχουν και των θέσεων εργασίας όπου απασχολούνται, όπως οι ίδιοι την εσωτερικεύουν.

Πιο συγκεκριμένα, η επίτευξη της κατάληψης μιας θέσης εργασίας ή πρόσκαιρης απασχόλησης δεν συνδέεται ούτε με τις ατομικές ικανότητες και επιτεύγματα ούτε με το θεσμοποιημένο κεφάλαιό του. Στη στάση των ερωτώμενων συνδέεται με την κληρονομιά ενός κατά βάση αρνητικού (κατά την έννοια του αποκλεισμού άλλων) κοινωνικού κεφαλαίου.¹ Η αίσθηση της θέσης τους ως 'εκτός' της απαραίτητης κοινωνικής δικτύωσης και έτσι αποδέκτες ανισότητας και απογοήτευσης είναι παρούσα στις απόψεις των ερωτώμενων. Πιο συγκεκριμένες η σημασία των μη αξιοκρατικών προσλήψεων και της σημασίας του 'μέσου' στην επίτευξη εξεύρεσης εργασίας είναι κοινός τόπος στις απαντήσεις των ερωτώμενων.

Είναι ενδεικτική η άποψη που αναδεικνύει την απουσία θετικού (κατά την έννοια του μη περιοριστικού) κοινωνικού κεφαλαίου ως την βασική αιτία απασχόλησης σε θέση μη αντίστοιχης των προσόντων του εργαζόμενου. Είναι χαρακτηριστική η φράση πρώην εργαζόμενου άνδρα 23 ετών, τεχνικής εκπαίδευσης, με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα και αποχή πάνω από 2 έτη από την εκπαίδευση που θεωρεί πως *'πιθανώς δεν είχαν το ανάλογο μέσο ώστε να μούνε σε αντίστοιχη με τα προσόντα τους εργασιακή θέση'* (ερ. 51).

Είναι στην άποψη αυτή φανερή η μετατόπιση στη σημασία που κοινωνικού κεφαλαίου ως καθοριστικού παράγοντα ικανοποιητικής εργασιακής απασχόλησης και συνεπώς άνισης κοινωνικής κατανομής (συν. Βάικου 1).

Χαρακτηριστικά δε και άλλοι ερωτώμενοι αναφέρουν ότι: *«παίζει ρόλο το αν ο θείος σου μπορεί να σε βολέψει κάπου. Στην Ελλάδα αυτό γίνεται κυρίως»* (συν. Πολυζωπούλου 3). Με διαφορετική διατύπωση: *«... η μη αντιστοιχία προσόντων και θέσεων εργασίας οφείλεται κυρίως στην οικονομική κρίση που αντιμετωπίζουμε. Υπάρχουν μόνο λίγες θέσεις και αυτές τις καταλαμβάνουν άτομα που μπορεί να μην*

¹ Το κοινωνικό κεφάλαιο νοείται εδώ ως οι ευκαιρίες που παρέχονται από τη συμμετοχή και τη θέση ενός ατόμου σε οικογενειακές δικτυώσεις και άλλες κοινωνικές δομές. Σχετικά δεσ: Portes, A. (1998). Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology*. 24, 1-24.

διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα αλλά να έχουν το κατάλληλο «μέσο»... «. (συν. Καραβού 2)

Παρόλη τη δυσαρέσκεια και το βίωμα της ανισότητας σχεδόν το σύνολο όσων απάντησαν (90,9 %) δηλώνει πρόθυμο να εργαστεί με «κάπου που θα ζητούσαν λιγότερα προσόντα από αυτά που διαθέτει» (ερ. 52).

ΕΡΩΤΗΣΗ 52. Εσείς θα εργαζόσασταν κάπου που θα ζητούσαν λιγότερα προσόντα από αυτά που ήδη, διαθέτετε;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	60	84,5	90,9	90,9
	2	6	8,5	9,1	100,0
	Total	66	93,0	100,0	
Missing	System	5	7,0		
	Total	71	100,0		

Ερώτηση 52: 1= ναι, 2= όχι

Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρόλη την απουσία ικανοποίησης και ανισορροπίας και την ματαίωση από την 'κανονικοποίηση' της ανισότητας την οποία υφίστανται, τα υποκείμενα συνεχίζουν να προσπαθούν.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται: «όχι πάντα ... καθώς ζούμε στην χώρα του ρουσφετιού και την τοποθέτηση των 'δικών' μας ανθρώπων σε καίριες θέσεις. Τονίζω όμως πως αυτό δεν γίνεται πάντα. Υπάρχουν άτομα που θέλουν καταξιωμένα άτομα στο χώρο εργασίας τους και δίνουν θέσεις ανάλογα με τα προσόντα που διαθέτει πιθανός εργαζόμενο» (συν. Μέσκα 1).

Έτσι παρά την 'υποτίμηση' που νιώθουν συνεχίζουν να αναζητούν μια ευκαιρία. Κάτι τέτοιο: «είναι αναγκαίο σχεδόν καθώς όλοι πρέπει να βγάζουν τα προς το ζην έσοδα. Θα έλεγε κάποιος πως κάποιες φορές είναι μονόδρομος. Συνήθως όμως όταν οι υποψήφιοι στην αγορά εργασίας δεν βρίσκουν κάτι αντάξιο των προσδοκιών και των ικανοτήτων τους στρέφονται σε άλλες δουλειές υποδεέστερες». (συν. Λάζαρος 4).

Είναι χαρακτηριστικό πως όσοι δέχονται να εργαστούν σε μία θέση όπου δεν θα αξιοποιούνται τα προσόντα τους είναι ανάλογο αυτών που ενώ αναζητούν εργασία συναντούν δυσκολίες να την διασφαλίσουν.

Οι τελευταίοι αποτελούν ποσοστό 85,5% αυτών που απάντησαν σχετικά (ερ. 53).

ΕΡΩΤΗΣΗ 53. Αντιμετωπίζετε, γενικά, δυσκολίες στο να βρείτε εργασία;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	59	83,1	85,5	85,5
2	10	14,1	14,5	100,0
Total	69	97,2	100,0	
Missing System	2	2,8		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 53: 1=ναι, 2=όχι

Παρ' όλες όμως τις υποχωρήσεις και του συμβιβασμούς ποσοστό μεγαλύτερο του 70% (ερ. 54). των ερωτηθέντων συνεχίζουν και βρίσκονται σε φάση αναζήτησης εργασίας αφού την όλη διαδικασία τη θεωρούν συστημική. Θα αναφερθεί χαρακτηριστικά ότι: «... είναι χαρακτηριστικό του συστήματός μας ...» (συν. Καμπούρη 4).

ΕΡΩΤΗΣΗ 54. Αυτήν την περίοδο βρίσκεστε σε φάση εύρεσης εργασίας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	50	70,4	72,5	72,5
2	19	26,8	27,5	100,0
Total	69	97,2	100,0	
Missing System	2	2,8		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 54: 1=ναι, 2=όχι

Η αποδοχή αυτή επιβεβαιώνει την εσωτερίκευση του ντετερμινιστικού χαρακτήρα της αναγκαιότητας ως μια 'ανάσα [και] λίγα χρήματα στην άκρη'. Έτσι: «Εντάξει, είναι απλά, που λένε οι περισσότεροι, είναι μια ανάσα, σίγουρα. Αλλά πάλι, δεν είναι, δεν πιστεύω, δεν είναι καλό, εντάξει ... Είναι μια ανάσα απλά, που λες, που μπορείς να έχεις λίγα χρήματα στην άκρη, αυτό» (συν. Πολυζωγοπούλου 1).

Συνεπώς θα χρησιμοποιήσουν κάθε δυνατότητα για την εξεύρεση εργασίας με έμφαση και στις νέες τεχνολογίες. Απ' τις αναφορές τους προκύπτει ότι ποσοστό 57% χρησιμοποιεί τα ψηφιακά εργαλεία για να βρει μια θέση εργασίας (ερ.56). Ακόμη, ποσοστό 45,1% από όσους απάντησαν δήλωσαν πως έχουν χρησιμοποιήσει τα επαγγελματικά ψηφιακά μέσα δικτύωσης για την εύρεση εργασίας. Αντίθετα ποσοστό

52% των ερωτηθέντων δεν έχει καταφύγει στη βοήθεια ψηφιακού μέσου. (ερ.57)

ΕΡΩΤΗΣΗ 57. Έχετε χρησιμοποιήσει τέτοιου είδους ιστοχώρους για να αναζητήσετε εργασία;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	32	45,1	46,4	46,4
	2	37	52,1	53,6	100,0
	Total	69	97,2	100,0	
Missing	System	2	2,8		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 57: 1=ναι, 2=όχι

Θα ξαναγύριζαν στην κατάρτιση

Παρά το ότι ποσοστό 70,6% από αυτούς που απάντησαν, θεωρούν πως η αιτία που δεν βρίσκουν εργασία δεν εντοπίζεται στο ότι οι ίδιοι δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις ή/και ικανότητες (ερ. 55). Η κατάρτιση συνεχίζει να αποτελεί μια σημαντική δίοδο προς την αγορά εργασίας αφού το εργασιακό βίωμα δεν φαίνεται να απέδωσε σε σημαντικό βαθμό στην καλλιέργεια γνώσεων, ικανοτήτων ή δεξιοτήτων.

ΕΡΩΤΗΣΗ 55. Θεωρείτε ότι ένας από τους κυριότερους λόγους που δεν βρίσκετε απασχόληση είναι η έλλειψη γνώσεων και ικανοτήτων;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	20	28,2	29,4	29,4
	2	48	67,6	70,6	100,0
	Total	68	95,8	100,0	
Missing	System	3	4,2		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 55: 1=ναι, 2=όχι

Απ' αυτή την άποψη είναι χαρακτηριστική η απάντηση νεαρού άνδρα στην ερώτηση: «Ποιες δεξιότητες και ικανότητες, κατά τη γνώμη σας, έχετε αποκομίσει από την πρότερη επαγγελματική σας εμπειρία;» Η απάντηση ήταν 'υπομονή' (Ερατώ 2).

Εξάλλου στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκεται μία άλλη απάντηση που συνοψίζει τα εφόδια που απέκτησε ο ερωτώμενος από τον εργασιακό του βίο: «Ευελιξία, αντανakλαστικά, αποδοτικότητα, υπομονή, κοινωνικότητα, ευστροφία, αυτοπεποίθηση, αναδιοργάνωση» (συν. Τσιούγκου 2).

Οι λέξεις αυτές φαίνεται να σημαίνουν και τις πραγματικές απαιτήσεις όχι μίας εργασιακής θέσης αλλά συνολικά του Λόγου της Αγοράς – των απαιτήσεών του. Ήτοι, ευελιξία, αποδοτικότητα, υπομονή, αυτοπεποίθηση, αναδιοργάνωση.

Ε. Κατάρτιση και Δεξιότητες

Ανάλυση (ερωτ.60-75)

Ανάλογες με τα παραπάνω είναι και οι ικανότητες και δεξιότητες που επιθυμούν τα κοινωνικά υποκείμενα να συνεχίζουν να καλλιεργούν και να εξελίσσουν. Τα παραθέτει νέος εργαζόμενος με αξιολογική σειρά:

- (1) Άριστη γνώση της ειδικότητας.
- (2) Άριστη γνώση ξένης γλώσσας.
- (3) Άριστη γνώση Η/Υ (συν. Ερωτώ 1).

Αυτές τις ικανότητες θα αναζητήσουν οι ερωτώμενοι σε προγράμματα κατάρτισης αφού η κατάρτιση σε αντίθεση με τον πρότερο εργασιακό βίο τους και τη μη καλλιέργεια, φαίνεται να συνεχίζει να αποτελεί μέλημα του μεγάλου όγκου αυτών που απάντησαν ποσοστού, δηλαδή έχουν συμμετάσχει σε τέτοιου είδους προγράμματα, σε ποσοστό 72,1%. Αντίθετα, μόλις 26,8% των ερωτηθέντων δεν έχουν συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης (ερ. 60).

ΕΡΩΤΗΣΗ 60. Έχετε λάβει μέρος σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	19	26,8	27,9	27,9
	2	49	69,0	72,1	100,0
	Total	68	95,8	100,0	
Missing	System	3	4,2		
	Total	71	100,0		

Ερώτηση 60: 1=ναι, 2=όχι

Η άποψη όμως των ερωτηθέντων για την συμβολή των προγραμμάτων κατάρτισης καταγράφεται διαφοροποιημένη.

Πιο συγκεκριμένα, από όσους απάντησαν ότι έχουν λάβει μέρος σε πρόγραμμα κατάρτισης ποσοστό 40% θεωρεί ότι η κατάρτιση 'δεν συμβάλλει' ή 'συμβάλλει λίγο' στο να βρει κάποιος απασχόληση. Αντίθετα, η θέση πως η κατάρτιση συμβάλλει από 'πολύ' έως 'πάρα πολύ' καταγράφεται σε ποσοστό 21,5% όσων απάντησαν.

Αντίστοιχα αυτοί που θεωρούν πως η κατάρτιση συμβάλλει 'αρκετά' φτάνουν σε ποσοστό 38,5%. (ερ. 65).

ΕΡΩΤΗΣΗ 65. Θεωρείτε ότι τα προγράμματα κατάρτισης συμβάλλουν στο να βρει κάποιος απασχόληση;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	3	4,2	4,6	4,6
	2	23	32,4	35,4	40,0
	3	25	35,2	38,5	78,5
	4	11	15,5	16,9	95,4
	5	3	4,2	4,6	100,0
	Total	65	91,5	100,0	
Missing	System	6	8,5		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 65: 1= καθόλου, 2= λίγο, 3= αρκετά, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ

Είναι συνεπώς χαρακτηριστικό για τις παγιώσεις σχετικά με τις αναμονές αλλά και ευρύτερα τη στάση των ερωτώμενων πως σε ποσοστό 77,5% θα επιθυμούσε την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα κατάρτισης. Αντίθετα ποσοστό 15,5% δήλωσε πως δεν επιθυμεί συμμετοχή ενώ ποσοστό 7% δεν απάντησε την ερώτηση. (ερ.66).

ΕΡΩΤΗΣΗ 66. Θα επιθυμούσατε να συμμετάσχετε σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	55	77,5	83,3	83,3
	2	11	15,5	16,7	100,0
	Total	66	93,0	100,0	
Missing	System	5	7,0		
Total		71	100,0		

Ερώτηση 66: 1=ναι, 2=όχι

Ακόμη ποσοστό 60,3% καταγράφει την ικανοποίησή του για το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων που διαθέτει. Αντίθετα ποσοστό 39,7% δηλώνει τη θέση του για μη ικανοποιητικό βαθμό στα πεδία γνώσεων και δεξιοτήτων (ερ. 67).

ΕΡΩΤΗΣΗ 67. Είστε ικανοποιημένοι από το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων που διαθέτετε;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	41	57,7	60,3	60,3
	2	27	38,0	39,7	100,0
	Total	68	95,8	100,0	
Missing	System	3	4,2		
	Total	71	100,0		

Ερώτηση 67: 1=ναι, 2=όχι

Στην παραπάνω παρατήρηση θα πρέπει να συνδέσουμε και την απάντηση ποσοστού 64, 5% αυτών που απάντησαν, οι οποίοι θεωρούν πως η γνώσεις και οι δεξιότητές τους επαρκούν προκειμένου να βρουν εργασία. Αντίθετη άποψη για την επάρκειά του έχει ποσοστό 35,3% αυτών που απάντησαν (ερ. 68).

Η θετική απάντηση στο ερώτημα αν θα επιθυμούσαν να συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης μπορεί να λειτουργήσει νοσηματοδοτικά τόσο των δράσεων όσο και των προθέσεων των κοινωνικών υποκειμένων. Έτσι, η κατάρτιση ή η επανακατάρτιση εμφανίζεται στις απαντήσεις των ερωτώμενων ως σημαντική λύση στο πρόβλημα της εύρεσης εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα ποσοστό περίπου 80% συνεχίζουν να θεωρούν πως η συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης θα συνέβαλλε στο να αποκτήσει τις κατάλληλες δεξιότητες που απαιτούνται από την αγορά για την εξεύρεση εργασίας (ερ. 69).

Αντίθετη άποψη καταθέτει ποσοστό 18,3% των ερωτώμενων.

ΕΡΩΤΗΣΗ 69. Πιστεύετε ότι η συμμετοχή σας σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης θα συνέβαλε στο να αποκτήσετε τις κατάλληλες δεξιότητες που θα σας βοηθούσαν να βρείτε εργασία;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	51	71,8	79,7	79,7
	2	13	18,3	20,3	100,0
	Total	64	90,1	100,0	
Missing	System	7	9,9		
	Total	71	100,0		

Ερώτηση 69: 1=ναι, 2=όχι

Επίσης, η κατοχή της ικανότητας της επικοινωνίας στη μητρική γλώσσα θεωρείτε 'πολύ σημαντική' έως και 'πάρα πολύ σημαντική' για την εξεύρεση εργασίας σε ποσοστό 97% (ερ. 70.1). Ακόμη 'αρκετά' έως και 'πολύ' σημαντική για την εξεύρεση εργασίας θεωρείτε η κατοχή της ικανότητας της επικοινωνίας σε μια ξένη γλώσσα σε ποσοστό 67% όσων απάντησαν (ερ. 70.2).

Επιπροσθέτως, η κατοχή μαθηματικής ικανότητας και βασικών ικανοτήτων στην επιστήμη και την τεχνολογία θεωρείτε ιδιαίτερα σημαντική για την εύρεση εργασίας. Πιο συγκεκριμένα 'αρκετά' σημαντική ικανότητα θεωρεί την ικανότητα ποσοστό 30,9% όσων απάντησαν, ποσοστό 22,1% τη θεωρεί 'πολύ' σημαντική, ενώ ποσοστό περίπου 12% τη θεωρεί 'πάρα πολύ' σημαντική. Αντίθετα, ποσοστό 29,4% τη θεωρεί 'λίγο' σημαντική ενώ ποσοστό μόλις 6% δεν τη θεωρεί 'καθόλου' σημαντική ικανότητα για την εξεύρεση εργασίας (ερ. 70.3).

Η κατοχή ψηφιακής ικανότητας θεωρείτε επίσης ιδιαίτερα σημαντική για την εύρεση εργασίας. Πιο συγκεκριμένα 'αρκετά' σημαντική ικανότητα θεωρεί την γνώση των δυνατοτήτων της ψηφιακής μηχανής ποσοστό περίπου 30% όσων απάντησαν, επίσης 29,4% όσων απάντησαν τη θεωρεί 'πολύ' σημαντική, ενώ ποσοστό περίπου 22% τα θεωρεί 'πάρα πολύ' σημαντική. Αντίθετα, ποσοστό 17,6% τη θεωρεί 'λίγο' σημαντική ενώ ποσοστό μόλις 1,5% δεν τη θεωρεί 'καθόλου' σημαντική ικανότητα για την εξεύρεση εργασίας (ερ. 70.4).

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον πως οι περισσότεροι όσων απάντησαν σε ποσοστό 65,7% έχουν αποδεχτεί κατά τη διάρκεια της διαδρομής τους την σημασία *'του να μαθαίνεις πώς να μαθαίνεις'*. Είναι χαρακτηριστικό πως ποσοστό 35,4% θεωρεί τη μεθοδολογία της μάθησης και τις μεταγνωστικές ικανότητες από πολύ έως πάρα πολύ σημαντικές για την εξεύρεση εργασίας. Η υψηλή αξιολόγηση της συγκεκριμένης ικανότητας συνδέεται με την αποδοχή της δυναμικής της ρευστότητας και της μεταβολής της σφαίρας τα αγοράς ως δομικό στοιχείο του κοινωνικού και των σύγχρονων ταυτοτήτων. Ποσοστό 28,4% φαίνεται να διαφοροποιείται από αυτή τη θέση καθώς θεωρεί τη συγκεκριμένη ικανότητα λίγο σημαντική ενώ ποσοστό 6% δεν τη θεωρεί καθόλου σημαντική ικανότητα για την εξεύρεση εργασίας (ερ. 70.5).

Ιδιαίτερη έμφαση στις κοινωνικές ικανότητες που σχετίζονται με την πολιτειότητα (ιδιότητα του πολίτη) φαίνεται να δίνει ποσοστό περίπου 80% που θεωρεί τη συγκεκριμένη ικανότητα από 'σημαντική' έως και 'πάρα πολύ σημαντική'. Ενώ μόλις 3% δηλώνει πως κοινωνικές ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη 'δεν είναι σημαντικές' για την εξεύρεση εργασίας (ερ. 70.6).

Η θέση αυτή των ερωτώμενων είναι ιδιαίτερα πολύτιμη γιατί σε σύνδεση πάντα με τις θέσεις για την επικοινωνία (γλώσσα και τεχνολογία) αναδεικνύει τη μη γραμμικότητα των ταυτοτήτων των ερωτώμενων ως κοινωνικών υποκειμένων καθώς αυτά συλλαμβάνουν και δυσκολεύονται να κατανοήσουν το δυναμικό κοινωνικό πεδίο.

Ακόμη, ποσοστό 32,4% όσων απάντησαν θεωρεί την κατοχή της ικανότητας ανάπτυξης πρωτοβουλιών και επιχειρηματικότητας 'αρκετά' σημαντική για την εξεύρεση εργασίας. Τέλος, ποσοστό 29,4% θεωρεί την κατοχή ικανότητας ανάπτυξης πρωτοβουλιών επιχειρηματικότητας 'αρκετά' σημαντική, για την εξεύρεση εργασίας ενώ ποσοστό 8,8% τη θεωρεί 'πολύ' σημαντική. Αντίθετα, ποσοστό 25% φαίνεται να διαφοροποιείται από αυτή τη θέση καθώς θεωρεί τη συγκεκριμένη ικανότητα 'λίγο' σημαντική, ενώ ποσοστό 4,4% δεν τη θεωρεί 'καθόλου' σημαντική την ικανότητα ανάπτυξης πρωτοβουλιών και επιχειρηματικότητας για την εξεύρεση εργασίας (ερ. 70.7).

Τέλος, είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον πως ποσοστό 38,2% όσων απάντησαν θεωρούν την πολιτιστική γνώση, έκφραση και αναγνώριση πολύ σημαντική για την εξεύρεση εργασίας. Εξάλλου, ποσοστό 20,6% θεωρεί την παραπάνω ικανότητα 'αρκετά' σημαντική για την εξεύρεση εργασίας ενώ ποσοστό περίπου 6% τη θεωρεί 'πολύ' σημαντική. Αντίθετα, ποσοστό 33% φαίνεται να θεωρούν τη συγκεκριμένη ικανότητα 'λίγο' σημαντική ενώ ποσοστό μόλις 1,5% όσων απάντησαν δεν τη θεωρεί 'καθόλου' σημαντική για την εξεύρεση εργασίας (ερ. 70.8).

Η διαχείριση κρίσεων και συγκρούσεων αποτελεί κοινό τόπο κατάρτισης και εκπαίδευσης σε διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης από την μεταλυκειακή εκπαίδευση έως την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και από την τυπική έως και την άτυπη. Ανάλογα συμπεράσματα παράγονται από την καταγραφή της θέσης των ερωτώμενων πως κατέχουν την συγκεκριμένη ικανότητα. Πιο αναλυτικά, ποσοστό 80,6% όσων

απάντησαν θεωρούν πως διαθέτουν την ικανότητα διαχείρισης κρίσεων και συγκρούσεων από 'αρκετά' έως και 'πάρα πολύ' (ερ. 71.1).

Αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό αυτών που θεωρούν πως διαθέτουν την επικοινωνιακή ικανότητα. Ποσοστό 38,8% όσων απάντησαν θεωρούν πως διαθέτουν σε αρκετό βαθμό την επικοινωνιακή ικανότητα. Ακόμη ποσοστό 34,3% θεωρεί πως διαθέτει κατά 'πολύ' την παραπάνω ικανότητα ενώ ποσοστό περίπου 7,5% θεωρεί πως διαθέτει την παραπάνω ικανότητα σε 'πάρα πολύ' μεγάλο βαθμό. Αντίθετα, ποσοστό μόλις 3% από όσους απάντησαν δηλώνει πως 'δεν διαθέτει' την επικοινωνιακή ικανότητα (ερ. 70.7).

Ανάλογες είναι και οι απαντήσεις που καταγράφονται στο ερώτημα αν οι ερωτώμενοι θεωρούν πως διαθέτουν την ικανότητα συνεργασίας. Αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό αυτών που θεωρούν πως διαθέτουν την συνεργατική άνεση. Ποσοστό 23,3% όσων απάντησαν θεωρούν πως διαθέτουν σε 'αρκετό' βαθμό επικοινωνιακή ικανότητα.

Ακόμη ποσοστό 39,7% θεωρεί πως διαθέτει κατά 'πολύ' την ικανότητα συνεργασίας ενώ ποσοστό περίπου 35,3% θεωρεί η συνεργατική του άνεση είναι 'πάρα πολύ' υψηλή. Αντίθετα, ποσοστό μόλις 1,5% από όσους απάντησαν δηλώνει πως διαθέτει σε μικρό βαθμό την συνεργατική ικανότητα. Ενώ είναι χαρακτηριστικό πως επίσης μόλις 1,5% δηλώνει απόλυτη έλλειψη αυτής της ικανότητας

Άλλωστε η συνεργατικότητα, συχνά με τη μορφή της εργασίας σε ομάδες είναι το σύγχρονο ζητούμενο από τα αρχικά στάδια εκπαίδευσης του κοινωνικού υποκειμένου. Έτσι το νεαρό κοινωνικό υποκείμενο από τα πρώτα του εκπαιδευτικά βήματα θα μάθει και θα αξιολογηθεί για τα συνεργατικότητά του στο πλαίσιο κάποιου εκπαιδευτικού *project* (ερ. 71.3).

Η διαχείριση χρόνου αλλά και του άγχους αποτελεί ένα από τα σημαντικά ζητήματα που άπτονται της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας κατά την εργασιακή/παραγωγική προσπάθεια. Αυτή ακριβώς η ανάγκη και η σημαντικότητα ικανής απάντησης οδήγησε στη σύνταξη προγραμμάτων κατάρτισης.

Θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει τα παρακάτω ποσοστά στις απαντήσεις των ερωτωμένων ως αποτέλεσμα αυτών των διαδικασιών και συλλήψεων.

Πιο συγκεκριμένα, αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό αυτών που θεωρούν πως διαθέτουν την ικανότητα διαχείρισης του χρόνου. Ποσοστό 39,7% όσων απάντησαν θεωρούν πως διαθέτουν σε αρκετό βαθμό την συγκεκριμένη ικανότητα. Ακόμη ποσοστό 32,4% θεωρεί πως διαθέτει κατά πολύ την παραπάνω ικανότητα ενώ ποσοστό περίπου 13,2% θεωρεί πως διαθέτει την παραπάνω ικανότητα σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό. Αντίθετα, ποσοστό 13,2% από όσους απάντησαν δηλώνει πως δεν διαθέτει την ικανότητα διαχείρισης του χρόνου. (ερ. 71.4).

Αντίστοιχα μεγάλο ζήτημα στη διεθνή και εθνική βιβλιογραφία αποτελεί η διαχείριση του άγχους τόσο στον εργασιακό χώρο όσο και στην καθημερινή ιδιωτική και προσωπική ζωή των υποκειμένων. Έτσι, η ικανότητα διαχείρισής του αποτελεί σήμερα ένα κυρίαρχο επιστημονικό κι όχι μόνο διακύβευμα. Είναι συνεπώς ιδιαίτερα ενδιαφέρον πως οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 55% δηλώνουν ότι διαθέτουν την ικανότητα διαχείριση του άγχους από 'αρκετά' έως και 'πάρα πολύ'. Αντίθετα, ποσοστό 32,4% θεωρεί πως διαθέτει ελάχιστα ('λίγο') αυτήν την ικανότητα ή και 'καθόλου' ποσοστό 10,3% (ερ. 71.5).

Επίσης, ποσοστό 83,9% όσων απάντησαν θεωρούν πως είναι αρκετά έως και πάρα πολύ προσαρμοστικοί. Αντίθετα λίγο προσαρμοστικοί δηλώνει ποσοστό 16,2%. (ερ. 71.6).

Επίσης, είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον πως ποσοστό 87% όσων απάντησαν πως θεωρούν ότι διαθέτουν οργανωτικές ικανότητες από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ'. Αντίθετα, ποσοστό 8,8% όσων απάντησαν φαίνεται να θεωρούν τη διαθέτουν κατ' ελάχιστο οργανωτικές ικανότητες, ενώ ποσοστό 4,4% όσων απάντησαν δεν διαθέτουν (ερ. 71.7).

Στα παραπάνω θα πρέπει να προσθέσουμε και την ικανότητα επίλυσης των προβλημάτων σημαντικό αίτημα της κυρίαρχης αφήγησης των αναγκών της αγοράς. Ενδεικτικές είναι οι απαντήσεις των ερωτώμενων που σε ποσοστό ποσοστό περίπου 86% όσων απάντησαν θεωρούν πως διαθέτουν την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων. Αντίθετα 'λίγο' δηλώνουν ποσοστό 7,4%. ενώ ποσοστό 2.8% δηλώνει πως 'δεν έχει' αυτήν την ικανότητα. (ερ. 71.8).

Πέρα από αυτές τις τυπικού τύπου ικανότητες τις οποίες θεωρούν πως κατέχουν οι ερωτώμενοι, στο ερώτημα *‘ποιες άλλες ικανότητες θεωρείτε πως κατέχετε;’* απαντά ένας άνδρας 40 ετών περίπου αναφέροντας την: *‘προσαρμοστικότητα σε κάθε χώρο εργασίας’* (Ερωτώ 1). Με άλλα λόγια, το υποκείμενο αφουγκραζόμενο τα αιτήματα της αγοράς εργασίας για ευελιξία θα επιδιώξει και θα βιώσει την ικανότητα της προσαρμοστικότητας σε κάθε εργασιακό περιβάλλον.

Στην ερώτηση *‘με βάση τις γνώσεις και τις ικανότητες που διαθέτετε, πόσο αναγκαία είναι για εσάς η συμμετοχή στα προγράμματα κατάρτισης με επίκεντρο την ψηφιακή ικανότητα προκειμένου να αποκτήσετε τις απαραίτητες ικανότητες για εύρεση εργασίας;’*

Οι απαντήσεις των ερωτώμενων αναδείκνυαν την ανάγκη ποσοστού 47,7% να αποκτήσει αυτές τις ικανότητες από ‘αρκετά’ έως και ‘πάρα πολύ’ καθώς θεωρούν τους εαυτούς τους αρχάριους (73.1). Από την άλλη πλευρά, αυτοί που θεωρούν τους εαυτούς τους περισσότερο προχωρημένους θεωρούν πως θα ήταν χρήσιμο να βελτιώσουν ‘αρκετά’ ως και ‘πάρα πολύ’, την ψηφιακή τους ικανότητα σε ποσοστό 62,1%, καθώς αυτό θα τους βοηθούσε στην αγορά εργασίας (ερ.73.2).

Αντίστοιχα αρχάριοι σε ποσοστό 38% θεωρούν σημαντικό να βελτιώσουν ‘αρκετά’ ως και ‘πάρα πολύ’, την γλωσσική τους ικανότητα (ερ. 73.3). Ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για αυτούς που θεωρούν πως κατέχουν τη ικανότητα χρήσης της ξένης γλώσσας είναι 38%. Αυτοί θεωρούν σημαντικό να βελτιώσουν την γλωσσική ικανότητα από ‘αρκετά’ έως ‘πάρα πολύ’ (ερ, 73.4). Αντίθετα, ποσοστό 50,8% από όσους θεωρούν πως κατέχουν τη γλωσσική ικανότητα εκφράζει την άποψη πως δεν συντρέχει λόγος περαιτέρω βελτίωσης (ερ.73.4).

Επίσης, η βελτίωση της γλωσσικής ικανότητας χρήσης της ξένης γλώσσας φαίνεται να απασχολεί ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό αυτών που ρωτήθηκαν. Πιο συγκεκριμένα η βελτίωση της γλωσσικής ικανότητας στη χρήση ξένης γλώσσας στο χώρο εργασίας απασχολεί από ‘αρκετά’ ως ‘πάρα πολύ’ ποσοστό 73,6% από όσους απάντησαν (ερ.73.5).

Η βελτίωση σε θέματα αναγνωστικής ικανότητας και σε βασικούς κανόνες ορθογραφίας, γραμματικής και σύνταξης δεν απασχολεί καθόλου ποσοστό 40,9%

αυτών που απάντησαν. (ερ. 73.6). Αντίθετα, η βελτίωση μαθηματικής ικανότητας και θετικών επιστημών δεν απασχολεί ποσοστό 19,4% όσων απάντησαν. Ενώ τη βελτίωση στο συγκεκριμένο πεδίο από 'αρκετά' ως και 'πάρα πολύ' απασχολεί ποσοστό περίπου 56% όσων απάντησαν (ερ. 73.7).

Ακόμη την βελτίωση των ικανοτήτων τους ως προς την καινοτομία και επιχειρηματικότητα από 'αρκετά' έως και 'πάρα πολύ' επιθυμεί ποσοστό 73,% (ερ. 73.8). Ιδιαίτερα την βελτίωση των ικανοτήτων τους στην αγροτική επιχειρηματικότητα από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' επιθυμεί ποσοστό 74,2% (ερ. 73.9).

Αντίστοιχα στον τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας την βελτίωση των ικανοτήτων τους από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' επιθυμεί ποσοστό 77,4% (ερ. 73.10).

Την βελτίωση των ικανοτήτων τους στο τομέα της τουριστικής επιχειρηματικότητας από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' επιθυμούν οι περισσότεροι σε ποσοστό 77,3% (ερ. 73.11). Αντίστοιχα, η ηλεκτρονική επιχειρηματικότητα και η βελτίωση της ικανότητας τους από 'αρκετά' ως 'πάρα πολύ', ώστε να βρουν εργασία, απασχολεί επίσης ποσοστό ανώτερο του 70% (ερ. 73.12).

Επιπροσθέτως, οι απαντώντες επιθυμούν τη βελτίωση των ικανοτήτων του στον τομέα της συμβουλευτική σταδιοδρομίας και του επαγγελματικού προσανατολισμού από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' σε ποσοστό 68,6%. (ερ.73.13).

Αντίστοιχα, ποσοστό 60% όσων απάντησαν επιθυμεί από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' την βελτίωση του στην σύνταξη εγγράφων και φορμών επικοινωνίας (ερ.73.14). Απ' την άλλη πλευρά την ικανότητα βελτίωσης διαχείρισης χρόνου επιδιώκει από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' ένας υψηλός αριθμός σε ποσοστό 72,3% (ερ. 73.15).

Οι ικανότητες διαχείριση διαπροσωπικών σχέσεων στον χώρο εργασίας και η βελτίωση των ικανοτήτων τους ώστε να βρουν εργασία απασχολεί, από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ', ποσοστό 71,6% όσων απάντησαν (ερ.73.16).

Ένα ακόμα υψηλότερο ποσοστό 78,8% όσων απάντησαν, θεωρούν πως η βελτίωση από 'αρκετά' έως 'πάρα' πολύ των ικανοτήτων τους στην άσκηση αποτελεσματικής ηγεσίας στην εργασία θα τους βοηθήσει στην εύρεση ικανής απασχόλησης (ερ. 73.17).

Την βελτίωσή τους επίσης, από αρκετά έως πάρα πολύ, στον τομέα της αποτελεσματικής συνεργασίας στην εργασία, επιθυμούν ποσοστό 77,6% από όσους απάντησαν (ερ.73.18).

Επίσης, ως προς τη βελτίωση των ικανοτήτων του στον τομέα της διαχείρισης άγχους και ιδιαίτερα του εργασιακού άγχος από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' επιθυμεί ποσοστό 76,2%, ώστε να βοηθηθεί στην εξεύρεση εργασίας (ερ.73.19).

Εξάλλου, ποσοστό 70,2 % όσων απάντησαν, θεωρούν πως η βελτίωση από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' των ικανοτήτων τους στη διαχείριση εργασιακών κρίσεων και συγκρούσεων θα τους βοηθήσει στην εύρεση ικανής απασχόλησης (ερ. 73.20).

Την βελτίωση των ικανοτήτων τους στο πεδίο της ασφάλεια και πρώτων βοηθειών στον εργασιακό χώρο από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' επιθυμεί ποσοστό 89,6% όσων απάντησαν (ερ. 73.21). Αντίστοιχα, η βελτίωση της ικανότητας τους από 'αρκετά' ως 'πάρα πολύ' στο πεδίο της διαχείρισης κοινωνικών κρίσεων, ώστε να βρουν εργασία, απασχολεί επίσης ποσοστό 74,2% από όσους απάντησαν (ερ.73.22).

Τέλος, ως αναφερθεί ότι μη βελτίωση των ικανοτήτων του στον τομέα της Εναρμόνισης επαγγελματικής και προσωπικής ζωής από 'αρκετά' έως 'πάρα πολύ' επιθυμεί ποσοστό 65,2%, ώστε να βοηθηθεί στην εξεύρεση εργασίας (ερ. 73.23).

Προσέτι αν και φαίνεται να υπάρχει μια μη ικανοποιητική αντίληψη για τα προγράμματα κατάρτισης εξ αποστάσεως -τα οποία είναι χαρακτηριστικό πως ορισμένοι τα χαρακτηρίζουν με τη φράση 'ελλιπή' (συν. Βάικου 1) - εντούτοις πολύ υψηλό ποσοστό των ερωτούμενων, ήτοι 74,6%, δηλώνει πως θα λάμβανε μέρος σε πρόγραμμα κατάρτισης που θα περιλάμβανε δια ζώσης και εξ αποστάσεως παρακολούθηση, αν δινόταν η δυνατότητα αυτή. Αντίθετα, ορισμένοι, λίγοι (σε ποσοστό 18,3%), δηλώνουν πως δεν θα λάμβαναν μέρος σε πρόγραμμα κατάρτισης που θα περιλάμβανε δια ζώσης και εξ αποστάσεως παρακολούθηση (ερ. 75).

ΕΡΩΤΗΣΗ 75. Αν σας δινόταν η δυνατότητα να συμμετάσχετε σε ένα πρόγραμμα κατάρτισης που θα περιλάμβανε δια ζώσης και εξ αποστάσεως παρακολούθηση, θα λαμβάνατε μέρος;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	53	74,6	80,3	80,3

2	13	18,3	19,7	100,0
Total	66	93,0	100,0	
Missing System	5	7,0		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 75: 1= ναι, 2= όχι

Η αμφισβήτηση και η εδραίωση του 'ελλιπές' είναι ποσοτικά φανερή. Καταληκτικά, συχνά οι ερωτώμενοι δεν διστάζουν να καταγράψουν την δυσπιστία τους αναφορικά με τις διαδικασίες που προσδιορίζουν τις κατανομές των επαγγελματικών ευκαιριών που δίνονται στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα ποσοστό (80,3%) των ερωτηθέντων διαπιστώνουν αντιστοιχία καθώς θεωρούν πως οι επαγγελματικές ευκαιρίες που δίνονται στα άτομα στην Ελλάδα δεν αντιστοιχούν με τις γνώσεις και τις ικανότητες που διαθέτουν (ερ. 76).

ΣΤ. Καταληκτικά

Ανάλυση (ερώτ. 76-81)

ΕΡΩΤΗΣΗ 76. Πιστεύετε ότι οι επαγγελματικές ευκαιρίες που δίνονται στα άτομα στην Ελλάδα αντιστοιχούν με τις γνώσεις και τις ικανότητες που διαθέτουν;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	11	15,5	16,2	16,2
2	57	80,3	83,8	100,0
Total	68	95,8	100,0	
Missing System	3	4,2		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 76: 1= ναι, 2= όχι

Σε επέκταση αυτού του δεδομένου θα μπορούσαμε να προσθέσουμε τη θέση που συχνά επαναλαμβάνεται στις μαρτυρίες και στις συνεντεύξεις σύμφωνα με τις οποίες φαίνεται να θεωρούν το (περιοριστικό) κοινωνικό κεφάλαιο ή όπως καταγράφεται 'οι γνωριμίες και το μέσο' πως αποτελεί και είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας για να βρει κανείς εργασία (συν. Βάικου 1).

Η αμφισβήτηση των κανόνων της αγοράς είναι φανερή. Οι ερωτηθέντες θεωρούν πως στη διαδικασία εξεύρεσης εργασίας δεν διαμεσολαβεί και δεν αποτελεί κριτήριο ο οικονομικός ορθολογισμός ή οι αρχές του *marketing* αλλά άλλες μη-τυπικές κοινωνικές διαδικασίες.

Από την άλλη πλευρά, ένα περιορισμένο ποσοστό 15,5% των ερωτηθέντων αντιλαμβάνονται ως ομαλή την κατανομή και αντιστοιχία μεταξύ προσόντων και θέσεων εργασίας (ερ. 76).

Οι ερωτώμενοι θέλουν να έχουν μια ελπίδα κατάληψης εργασιακής σχέσης ως ελπίδα κοινωνικής κινητικότητας.

Η άποψη αυτή καταγράφεται με ενδιαφέροντα τρόπο ως μια 'ανάσα' στα 'σημεία' των *καιρών*'. Χαρακτηριστική η θέση άνεργου άνδρα: «Λογικά όλοι τώρα είναι λίγο δύσκολο. Αλλά όρεξη και θέληση άμα έχεις, βρίσκεις. Αυτό ξέρω εγώ μόνο. Άμα κάθεται σπίτι και κοιμάσαι όλη μέρα δεν βρίσκεις τίποτα και περιμένεις να σου δίνει ο ένας και ο άλλος. Ούτε στραβός είσαι, ούτε κουτσός είσαι, τίποτα. Μπορείς να βρεις δουλειά» (συν. Ιωάννου 1).

Καθώς η διάσταση της εμπιστοσύνης -η ύπαρξή της- σε μια αγορά εργασίας που συνεχώς μεταβάλλεται αποτελεί τόσο αναγκαιότητα όσο και βασικό εφόδιο για την εύρεση εργασίας, άλλο τόσο απαραίτητες διαστάσεις αποτελούν η 'υπομονή' αλλά και η 'εξειδίκευση', Έτσι: «θα έλεγα γιατί όσο πιο καταρτισμένος είναι κάποιος σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο τόσες περισσότερες οι ευκαιρίες να βρει εργασία» (συν. Γιώτη 1).

Όμως, παρά την αδυναμία εξεύρεσης εργασίας από τη μια και την δηλούμενη προθυμία συμμετοχής σε επανακαταρτίσεις και μετεκπαιδεύσεις τα ίδια τα κοινωνικά υποκείμενα, οι ερωτηθέντες, δεν φαίνεται να έχουν επεξεργαστεί οι ίδιο κάποιο σχέδιο για τη επιτυχία της δράσης τους προκειμένου να επιτύχουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Έτσι, ποσοστό 69% των ερωτηθέντων δηλώνουν πως δεν έχουν επεξεργαστεί κάποιο σχέδιο για τη μετάβασή τους στην αγορά εργασίας. Μόλις δε ποσοστό 26,8% ρητά δηλώνουν πως διαθέτουν ένα τέτοιο σχέδιο (ερ. 80).

ΕΡΩΤΗΣΗ 80. Εσείς, προσωπικά, έχετε σχεδιάσει πως θα βελτιώσετε το επίπεδο των γνώσεων και των ικανοτήτων σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	49	69,0	72,1	72,1
2	19	26,8	27,9	100,0
Total	68	95,8	100,0	
Missing System	3	4,2		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 80: 1=ναι, 2=όχι

Σχέση με την αγορά εργασίας και επαφή με το βίωμα

Η άρνησή τους να σχεδιάσουν το μέλλον τους στην αγορά εργασίας συνοδεύεται και από την απαισιοδοξία μέρους των όσων απάντησαν «...*όχι, ποιος μπορεί να είναι σίγουρος για το μέλλον του στην Ελλάδα*» (συν. Καραβού 1).

Έτσι στην καταληκτική ερώτηση 'Είσατε αισιόδοχοι για το επαγγελματικό σας μέλλον;'

Οι ερωτώμενοι απαντούν 'όχι' σε ποσοστό 42,3%, ενώ αισιόδοχοι για την τελική έκβαση της προσπάθειά τους είναι 55,2%. Εξ άλλου, οι τελευταίοι, θεωρούν τον εαυτό τους αισιόδοχο ως προς το επαγγελματικό τους μέλλον (ερ. 81).

ΕΡΩΤΗΣΗ 81. Είσατε αισιόδοχοι για το επαγγελματικό σας μέλλον;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	30	42,3	44,8	44,8
2	37	52,1	55,2	100,0
Total	67	94,4	100,0	
Missing System	4	5,6		
Total	71	100,0		

Ερώτηση 81: 1=ναι, 2=όχι

Χαρακτηριστικά θα δηλώσει ένας εκ αυτών ότι παρά την απαισιοδοξία: «... *καθόλου δεν ξέρεις τι σου ξημερώνει στις μέρες μας και τα γεγονότα δεν μπορούν να μας κάνουν και ιδιαίτερα αισιόδοξους*» (συν. Ερατώ 1).

Παρά την εμφανή αδυναμία κατανόησης και λειτουργίας των νέων οργανωτικών πλεγμάτων που αναδύονται καθώς το κράτος-πρόνοια υποχωρεί, οι ερωτώμενοι, οι οποίοι λόγω των κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών χαρακτηρίζονται ως ευπαθής κοινωνική ομάδα ευπαθή, προσανατολίζονται και απευθύνονται στο κράτος. Έτσι ναι μεν, αφενός, δεν μπορούν να προσανατολιστούν ώστε να ερμηνεύσουν τη

μεταλλαγή -τη συρρίκνωσή του- και να σχεδιάσουν το μέλλον τους: «Βεβαίως και το έχω σχεδιάσει, αλλά είναι στο μυαλό μου. Δε μπορώ να κάνω τίποτα χωρίς χρήματα. Και αυτό είναι που μας τρελαίνει εμάς τους νέους της Ελλάδας σήμερα. (το σχέδιό μου είναι) ότι θα βρω κάποια δουλειά, καλώς ή κακώς τελείωσα ένα ΙΕΚ στο οποίο έμαθα κάποια πράγματα που ήτανε και ωραία και χρήσιμα, έπρεπε να τα μάθω για να είμαι πιο κοντά στην τεχνολογία. Μετά θα ήθελα να είχα μια δουλειά για να μπορώ να κάνω μια ειδίκευση (σε μια σχολή δύο ετών ή σε κάποια σεμινάρια) σε αυτό που πραγματικά ήθελα να κάνω αλλά και αυτό είναι στον ιδιωτικό τομέα. Σε αυτά τα δεδομένα, έτσι όπως είμαι τώρα, αν δε βρω μια δουλειά να σταθώ στα πόδια μου, δεν μπορώ να τις βελτιώσω ...' (συν. Νάτσιου 1).

Όμως, αφετέρου, αν μπορούσαν να επιδιώξουν μια μεταβολή και να ελπίσουν σε ένα σύμμαχο αυτός θα ήταν ή η φυγή στο εξωτερικό: «Είναι αναγκαίο να είμαστε αισιόδοξοι και κάτω από τις χειρότερες συνθήκες. Δεν ξέρω ακόμα με σιγουριά, αν αυτό το επαγγελματικό μέλλον θα είναι εντός ή εκτός ελληνικός συνόρων» (συν. Λάζαρος 5). «Στην Ελλάδα όχι. Στο εξωτερικό, απ' όσα ακούω και διαβάζω είμαι συγκρατημένα αισιόδοξος» (συν. Μόττα 3) είτε η δημόσια-δωρεάν εκπαίδευση: «Καλύτερο δημόσιο σύστημα παιδείας' (συν Ερατώ 6)² μια παιδεία με δημόσιο χαρακτήρα μακριά όμως από τον γραφειοκρατικό της χαρακτήρα, ριζικά μεταρρυθμισμένη: «Ριζική μεταρρύθμιση σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της χώρας μας γραφειοκρατικό σύστημα προσανατολισμένο στις εξετάσεις που θέλει μεταρρύθμιση» (συν. Ερατώ 3).

Τελικά η απάντηση δεν μπορεί να είναι άλλη παρά η σύνδεση με την αγορά εργασίας: «'Περισσότερη πρακτική άσκηση και λιγότερη αποστήθιση σε σχολεία και πανεπιστήμια, ώστε μαθητές και φοιτητές να έρθουν πραγματικά σε επαφή με τις δυσκολίες του εργασιακού χώρου» (συν. Μέσκα 2) και η επαφή με το βίωμα: «το εκπαιδευτικό σύστημα θα πρέπει να στοχεύει στην εκμάθηση των γενικών γνώσεων του εκπαιδευομένου καθώς και στην ενίσχυση των απαραίτητων δεξιοτήτων έτσι ώστε

² Την άποψη αυτή την κάνει ακόμη πιο ενδιαφέρουσα το γεγονός πως προέρχεται από υποκείμενο με περιορισμένο κώδικα κι όχι από κάποιο ίσως υπό διορισμό εκπαιδευτικό με συγκεκριμένη ταυτότητα και αξιακούς προσανατολισμούς.

να μπορούν να ανταποκριθούν στην εργασιακές και διαπροσωπικές τους συνθήκες. Τα προγράμματα θα πρέπει να είναι ελκυστικά και να βασίζονται περισσότερο στην βιωματική εκπαίδευση. Καθώς όταν ένας μαθητής γνωρίζει ότι θα κληθεί να εφαρμόσει στην πράξη όσα έχει γνωρίζει θα μπει στην διαδικασία να αναγνωρίσει την αναγκαιότητα των όσων μαθαίνει καθώς και την χρησιμότητα τους. Αυτόματα αποκτάει ένα κίνητρο που θα συμβάλλει στην προσωπική του προσπάθεια για εκπαίδευση. Ακόμα τα εκπαιδευτικά προγράμματα θα πρέπει να είναι ευέλικτα και στοχεύουν στο να δίνουν τον απαραίτητο χρόνο έτσι ώστε να αφομοιωθεί ένα αντικείμενο μελέτης μιας γνωστικής περιοχής και να μην πιέζουν και τις 2 πλευρές. Κατά την γνώμη μου πρέπει τον σχεδιασμό να αναλάβουν άτομα που δραστηριοποιούνται μέσα σε τάξεις και γνωρίζουν τις πραγματικές ανάγκες που υπάρχουν» (συν. Μέσκα 3).

Εμφανώς λοιπόν οι απόψεις αυτές και άλλες ανάλογες δεν αποτελούν καταστάλαγμα της εμπειρίας του κάθε απαντητή, αλλά την συνδυάζει με την διάδραση και τις επιρροές, ιδεολογικές ή άλλες, που δέχονται ή/και δεσπόζουν στον κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο κινούνται.

Συνοψίζοντας ορισμένες καταληκτικές παρατηρήσεις

Εξετάζοντας τα σώματα των συνεντεύξεων κατά τρόπο συνολικό, αναφύονται δύο τουλάχιστον διακριτά γενικά προφίλ όσων απάντησαν, ασχέτως φύλου.

Το ένα προφίλ αφορά όσες/ους έχουν αποκτήσει πανεπιστημιακό τίτλο. Αυτοί συνήθως δηλώνουν ότι επιδιώκουν, με ένα βαθμό απροσδιοριστίας είναι αλήθεια, να πραγματοποιήσουν μεταπτυχιακές σπουδές ως τρόπος παράτασης της διαδικασίας εξεύρεσης εργασίας ή ως επιδίωξη απόκτησης προσθέτων προσόντων. Σε κάθε περίπτωση η εικόνα που αναδύεται είναι προσώπων που βρίσκονται σε μία μεταβατική κατάσταση αναφορικά με την εξεύρεση εργασίας, με κάποιες προοπτικές να την εξασφαλίσουν.

Το δεύτερο προφίλ, αφορά αυτές/ούς που διαθέτουν χαμηλότερα μορφωτικά προσόντα. Ως απόρροια διαθέτουν λιγότερα προσόντα και είναι περισσότερο απροστάτευτοι απέναντι στις απαιτήσεις και τις ανακατατάξεις της αγοράς εργασίας,

ενώ φαίνεται πως και η στήριξη του στενού τους κοινωνικού περιγυρου (των 'ισχυρών' τους δεσμών) είναι πιο αδύνατη σε σχέση με όσους εντάσσονται στο πρώτο προφίλ.

Έχοντας ως αφετηρία μας την παραπάνω διάκριση ανάλογα επιχειρούμε στη συνέχεια την ερμηνεία ανάλογων δεδομένων στο αξονικό δίπολο: από τη μια στάσεις, δράσεις και επιλογές του κοινωνικού υποκειμένου και από την άλλη αγορά εργασίας και εκπαιδευτικός θεσμός που στη συγκεκριμένη θεώρηση των δεδομένων συνιστά τη δομική επιταγή.

Δημόσιο και ιδιωτικό αποτελούν σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων το οργανωτικό κανονιστικό πλαίσιο της δράσης τους αλλά και το πλαίσιο αναφοράς των στάσεων τους.

Πιο συγκεκριμένα οι επιμέρους άξονες ανάλυσης του πεδίου των στάσεων και των δράσεων των ερωτώμενων αποτελούν: το συγχρονικό κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, το εκπαιδευτικό σύστημα κι η ατομικότητα.

Δομικά χαρακτηριστικά που αποδίδουν την ποιότητα των αξονικών σχέσεων αποτελούν η ρευστότητα και η διακινδύνευση, ο γραφειοκρατικός ή 'μαθητοκτόνος' όπως γράφουν οι ερωτώμενοι χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος, η αναπαραγωγή της ανισότητας και η σημασία του κοινωνικού κεφαλαίου σε μια αναντιστοιχία προσόντων εργασίας και αγοράς εργασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ερωτώμενοι έχουν μια διάχυτη απογοήτευση από το εκπαιδευτικό σύστημα διαπιστώνεται ότι θεωρούν μάλλον απαραίτητη την αναβάθμιση της Γυμνασιακής και της Λυκειακής Εκπαίδευσης με εκσυγχρονισμό των διδακτικών μεθόδων και μεγαλύτερη σύνδεση με την αγορά εργασίας. Σπανιότερα αναγνωρίζεται ότι ανεξάρτητα από την έλλειψη ευελιξίας του εκπαιδευτικού συστήματος η προσαρμογή στην αγορά εργασίας προϋποθέτει να ακολουθεί η εκπαίδευση την πορεία της αγοράς η οποία μεταβάλλεται με ραγδαίους ρυθμούς.

Ζητούμενες παραμένουν πάντα η ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας, η ενίσχυση της γλωσσομάθειας στις ξένες γλώσσες και των δεξιοτήτων στις ΤΠΕ που βέβαια ποικίλει κατά περίπτωση, καθώς και η εξάσκηση στην κατανόηση συγκεκριμένων φαινομένων και η ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

Έτσι φαίνεται ότι η καλλιέργεια της γλωσσικής έκφρασης μέσω των ΤΠΕ και η κριτική προσέγγιση συγκεκριμένων καταστάσεων και σεναρίων με την καλλιέργεια επικοινωνιακών στρατηγικών θα μπορούσε να προσφέρει ουσιαστικά στους NEETS. Ανοιχτό για το κράτος ωστόσο το θέμα της υποστήριξης οικονομικής και το επίπεδο κατάρτισης της επιχειρηματικής διάθεσης και των δεξιοτήτων των συγκεκριμένων ανθρώπων, έτσι ώστε να γίνουν ικανοί να αναπτύξουν τέτοιες δραστηριότητες.